

Ludo Štefko

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
49/2017
2. december 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA LUDOVÍT ŠTEVKO
O MATOVIČOVEJ BÁBKOHRE
Strana 4.

PROTIRUSKÁ KAMPAŇ
ĽUDÍ UŽ DOŠŤ UNAVUJE
Strana 5.

AKOSI SME SI NEVŠIMLI,
ŽE K NÁM VTRHLI DÉMONI
Strana 6.

SMÚTOK, RADOSŤ, EMÓCIE
V HYMNICKÝCH PÍESŇACH
Strana 8.

JUDR. VLADIMÍR CLEMENTIS,
OBEŤ VLASTNÉHO IDEÁLU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Z čias vysokoškolského štúdia si uchovávam historiku o veвериčkách a zdravom jadre. Možno by už dávno vyšumela z pamäti, veď som promoval v roku 1977, ale rok počúvame takmer denne debaty o zdravom jadre a kdesi na spodku priečinka v pracovnom stole stále mám odložený obratý zošitok so zápiskami, ktoré som si po Gogoľovom vzore vtedy ako študent písal. Paľko Sika, môj dolnokubinský kolega a celoživotný druh, žiaľ, už nebol, výnimčným človek s mnohými vlohami, mi jedného „meditatívneho podvečera“ znenazdajky, veď sme predtým svorne dlho mlčali každý o svojom, z jedného konca internetnej izby na druhý odkázal, že by som už nemal chodiť do lesa... Očividne som vyzeral ako Nevedko v Slnecnom meste, lebo hneď pokračoval: „No v lese sú veveričky.“ A hodnú chvíľu to považoval za dostatočný návod na pochopenie jeho aktuálnych úvah a až potom pridal pointu: „Mohli by ti zožrať to tvoje zdravé jadro...“

Možno som vás týmto úvodom do veľkej hry patriotov a elementária vysokej európskej politiky a diplomacie mierne uviedol do pomykova, ale mne to, čo sa deje s viacerými lozňou Európou, s jej akože zdravým jadrom a nezdravým brexitom, najmä však porciovaním britského koláča v súvislosti s odchodom niektorých európskych inštitúcií z Ostrovov – konkrétne Európskej liekovej agentúry EMA – až priveľmi pripomína Nosovov príbeh o kratul-koch a Nevedkovi alebo Krylovove bajky; vonkoncom rozprávku so zlým koncom...

Figá borová sa v slovníku elit nevyškytuje. Ale to je azda najsprávnejšie pomenovanie na to, čo sme ako „horúci“ kandidát na sídlo spomínanej inštitúcie dosiahli. Fanfaronky sme sa kasali a aj vyhlasovali inštitučný patronát nad vážnou filiálkou EÚ, rozhodujúcou o zdravej Európe, o jej zdraví. Na bratislavskej Patrónke a na tamojších J&T toweroch sme už videli obrovské neóny EMA. Ušla sa nám frčka do nosa. Lebo sme kratulkovia. A vraj aj preto, že nemáme radi teplošov... To dnes zaváži, aj preto nám plán „tatam pošou“.

Veveričiek bolo v tej európskej džungli priveľa a jadierok málo! Kde sa dvaja bijú, vyhráva vždy iný. Buraťino má dlhší nos, Holanďania zas bližšie bruselské mlyny...

Emil SEMANCO

R - 2017046

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Ignorovanie našich zákonov ohrozuje nielen Slovensko, ale aj celú Európu

Pribudol milión nových Maďarov

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Nadobúdanie a stratu štátneho občianstva Slovenskej republiky ustanoví zákon,“ píše sa v piatom článku prvej hlavy Ústavy Slovenskej republiky – zákona, ktorý stojí nad všetkými zákonmi a vykonávacími predpismi u nás. Zákon sice toto „nadobúdanie a stratu“ upravuje, no ignorujú ho aj niektorí naši zákonodarcovia. Ostentatívne. Na dlhoročný výsmech Ústave SR.

Maďarsko sa v uplynulých dňoch verejne hrdilo informáciou, že v Budapešti odovzdali už milióny pas, teda maďarské občianstvo žiadateľovi do zahraničia. Správu priniesla francúzska televízna stanica France24 s odvolaním sa na zdroje z agentúry AFP. „Milión nových Maďarov ... prijal prisahu,“ oznámil podpredseda vlády v Budapešti Zsolt Semjén.

■ IGNORUJÚ HRANICE

Ten milión „Maďarov“ totiž žije v Rumunsku, v Srbsku, na Ukrajine, ale – ako sa uvádza v správe – väčšinou na Slovensku. Podmienka získania maďarského občianstva je sice veľmi jednoduchá, no tiež potvrdzuje skutočnosť, že Budapešť stále politicky uvažuje o geografických hraniciach Maďarska nie ako o hraniciach platných v súčasnej Európe, ale ako o hraniciach Uhorska. Inak by štátnych príslušníkov vyššie uvedených krajín nemohla verejne označovať za Maďarov. Potvrdzujú to aj kritériá – požiadať o občianstvo Maďarska môžu všetci tí, ktorí mali v krajine v minulosti predkov a hovoria po maďarsky, nemusia mať pritom ani maďarskú národnosť či trvalý pobyt v Maďarsku. Ak sa však hovorí „o krajine predkov“, tak spoločne pre Rumunov, Srbov, Slovákov, Ukrajinco a mnohých iných bolo vari iba Uhorsko, a aj to nie je historicky presné.

Takmer všetci „dvojiti“ občania v zahraničí, ktorí sa zúčastnili na voľbách v roku 2014, hlasovali za stranu Fidesz Viktora Orbána. Podobný model sa očakáva aj v ďalších voľbách, ktoré majú byť v apríli 2018. Paradoxom je, že „maďarskí“ Maďari s jedným pasom, ktorí žijú v zahraničí, môžu hlasovať iba na veľvyslanectvách, kým „Maďari“ s dvojším občianstvom môžu hlasovať poštou. Je to dobre vymyslené.

Občanom Slovenskej republiky maďarskej národnosti pritom z druhého štátneho občianstva nevyplyvajú nijaké výhody. Naopak, ak by zákon na Slovensku bol zákonom, mali by veľké problémy. Od finančných pokút za porušenie našej legislatívy

o povinnostiach občana po nadobudnutí inej ako našej štátnej príslušnosti, teda občianstva, až po vybavovanie si každodenných problémov na úradoch a v konečnom dôsledku – získanie poberania dôchodku. Iné je to v prípade mnohých našich stále aktívnych politikov so slovenským občianstvom, no maďarskej národnosti, ktorí sú držiteľmi aj maďarského pasu. Tam je najzávažnejším a trvalým porušením našich zákonov napríklad volebný podvod, pretože volebné zákony v určitých voľbách neumožňujú cudzím štátnym príslušníkom nielen voliť, ale ani kandidovať. Takisto porušujú dlhoročne, trvale a nerušene zákon o politických stranách, ktorý výslovne zakazuje cudzím štátnym

príslušníkom u nás pracovať vo vedení politických strán.

Na to, aby sa v tejto problematike na Slovensku nastolila zákonnosť, naozaj veľa netreba. Argumenty o tom, že nemožno nikomu dokázať vlastníctvo aj iného pasu ako slovenského, totiž neobstoja. Stačí si zalistovať v zákonnej norme. A následne hľadať na internetovom vyhľadávacom ním citované výroky niektorých našich politikov maďarskej národnosti o tom, ako sa „samozrejme budú uchádzať o maďarský pas“. Platí totiž zákonná norma, že „štátne občianstvo Slovenskej republiky možno stratiť nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle“. Čím iným sú dnes už chronicky známe niektoré verejné vyhlásenia „našich“ politikov?

■ OHROZUJÚ SCHENGEN

Súčasná vládna moc v Budapešti odmieta pripustiť, že masovým rozdávaním svojich pasov do zahraničia veľmi intenzívne ohrozuje bezpečnosť Schengenského priestoru. Získaním maďarského pasu sa totiž po Európe úplne voľne môžu pohybovať aj občania tých krajín, pre ktoré inak v rámci pravidiel EÚ platí pri vstupe do nej pre nich vízová povinnosť, teda možnosť kontroly a regulácie. Zvlášť nebezpečné je preto množstvo pasov z Maďarska rozdávaných na Ukrajine nevedno komu.

3 OTÁZKY PRE:

Jozefa FEJSÁKA, predstaveného pravoslávnej cirkvi v Brne

Pevná viera je v neistom svete dôležitá istota

• V Bratislave vám počas výstavy Milosrdenstvo v dejinách odovzdali ikonu Iverskej Bohorodičky. S akými pocitmi ste prijímali toto ocenenie?

S dojatím a s vďakou, lebo to bolo, pokiaľ viem, na prvej výstave o prínose veľkokňaznej Jelizavety Feodorovny. Pred sobášom v Rusku bola hesenská princezná vychovávaná u svojej babičky, anglickej kráľovnej Viktórie. Veľkokňazná mala ochranu nad spolkami milosrdných sestier Červeného kríža, tie sa starali o lazarety, ozdravovne pre vojnových invalidov. Bola to mimoriadna osobnosť. Prijala pravoslávie. V rokoch prvej svetovej vojny pod jej vedením pracovali asi tri tisícky dobročinných organizácií. Po októbrovej revolúcii v roku 1917 odmietla opustiť Rusko. To sa jej stalo osudným, v júli

1918 ju spolu s rehoľničkou Varvarou, ktorá ju sprevádzala, a s piatimi členmi cárskych rodiny zaživa hodili do opustenej šachty severne od Apalajevska na Urale. Zomrela mučeníckou smrťou.

• Vy však, otec Jozef, máte k pamiatke veľkokňaznej Jelizavety Feodorovny osobitný vzťah... Prečo?

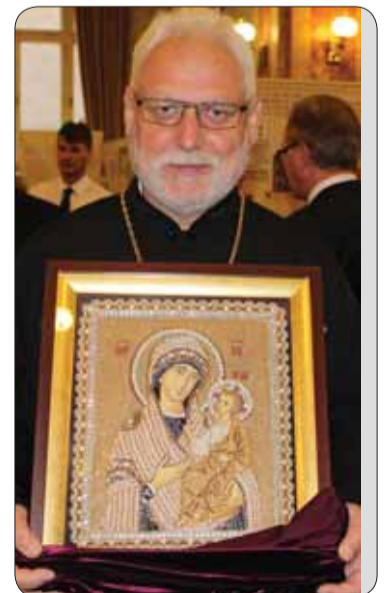
Spočíva v tom, že každoročne organizujem púte do Jeruzalema, tam je totiž na úpätí Olivovej hory v Getsemanskej záhrade pochovaná, vlastne je tam prenesený jej hrob. To, čo vyzdvihli zo šachty, sa dramatickou cestou v roku 1921 dostalo do Jeruzalema, tam, kde si želala byť pochovaná, vyjadrila sa tak na púti do Svätej zeme v roku 1889. V roku 1992 bola vedno so sestrou

Varvarou kanonizovaná, ruská pravoslávna cirkev v zahraničí ju zaradila medzi svätých. Napokon ju v roku 2009 prokuratúra Ruskej federácie rehabilitovala.

• Pravoslávna cirkev nie je v Českej republike ale ani na Slovensku rozšírená cirkev medzi kresťanmi. Vy ste ale predstaviteľom tejto malej cirkvi...

Napokon pochádzam z malej dedinky pri Snine, v Brne slúžim Bohu už štyri desaťročia, podstatná je sila kresťanskej viery, veď len niekoľko príslušníkov malej pravoslávnej cirkvi urobilo onen veľký čin, keď za cenu života poskytl v Prahe v Chráme sv. Cyrila a Metoda úkryt parašutistom, ktorí v máji 1942 zabili Heydricha...

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ
Foto: autor

V SNN 50/2017
SI PREČÍTAŤE

■ Sólista opery prvej scény Ivan Ožvát pre matičný týždenník exkluzívne a bez servítky
■ Pokračuje seriál o slovenských hymnických piesňach, ktoré sú národným klenotom
■ K lesu a prírode sa správame viac ako macošsky, a to sa nám raz neprijemne vypomstí

Je najvyšší čas odpolitizovať justičný rezort v Slovenskej republike

Prezident porušuje ústavu, lebo nekoná

Anna HROMJÁKOVÁ – Foto: internet

Ústavný súd SR od júla 2014 pracuje v nekompletnom zložení. Prezident republiky Andrej Kiska odmietol vymenovať z navrhnutých kandidátov Národnou radou SR troch sudcov ústavného súdu. Benátska komisia, na ktorú sa prezident Kiska obrátil vo svojom stanovisku, uviedla, že v ústave nejestvuje žiadne ustanovenie, ktoré oprávňuje na odmietnutie návrhu. Napriek tomu prezident nekoná.

Zo šiestich kandidátov, ktorých schválil parlament, vymenoval len sudkyňu Janu Baricovú, u ostatných piatich, podľa jeho slov, nenašiel hlboký záujem o ústavné právo a potrebnú kvalifikáciu, aj keď zákonné nároky spĺňali.

PROTI ÚSTAVE

Na otázku, čo znamená prezident Kiska pre demokraciu, ochranu ľudských práv a právny štát sudca Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin pre náš týždenník povedal: „Kiska nie je prezidentom Slovenska. Je to iba telesná schránka omylom sprítomnená v úrade hlavy štátu evidentne len a len za pomoci antislovenského sponzora Soroša.

Antislovenskí a anitislovenskí agenti, pozorujúci politické udalosti v Rakúsku, Česku, Maďarsku i Poľsku, patria na historickú perifériu a čakajú na božskú spravodlivosť.“ Ústavní sudcovia sú volení na dvanásť rokov. Zo súčasných desiatich končí vo februári 2019. V roku 2019 sa končí aj volebné obdobie Kisku. Ak prezident nevyjmenuje troch chýbajúcich sudcov, čo odmieta urobiť, parlament nemôže voliť ani ďalších sudcov, ktorí by nahradili deviatich končiacich sudcov. Harabin tvrdí, že „Kiska nekoná úmyselne a flagrantne porušuje ústavu i povinnosti prezidenta“. Z daného stavu podľa ÚS SR vyplýva pre jeho rozhod-

vaciu činnosť riziko, že nebude schopný konať bez zbytočných prietahov, čiže samotný súd bude porušovať základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov. Ďalším rizikom je, že pre rozhodnutie v pléne ÚS SR pri počte desiatich sudcov nebude možné dosiahnuť ústavou požadovanú väčšinu siedmich hlasov.

ODPOLITIZOVAŤ SÚDY

Ako by sa dala vyriešiť táto kríza na ústavnom súde? Pomohla by zmena pravidiel? Podľa Harabina rozhodne áno. Hovorí, že je načase odpolitizovať ústavný súd novelou ústavy. Zloženie sudcov ústavného súdu by podľa neho

Svojvôľa prezidenta Kisku ohrozuje činnosť ústavného súdu, dokonca hrozí jeho paralyzovanie. V roku 2018 sa končí funkčné obdobie deviatim z desiatich sudcov...

v žiadnom prípade nemalo pozostávať z členov politických strán, a to ani bývalých. Lebo „Mazák, Orosz, Meszáros, Kohút a iní ako aktívni bývalí členovia politických strán vždy vnášali do rozhodovacieho procesu len a len politikum“, čo sa výrazne prejavilo napríklad aj pri potvrdení „ústavnosti zrušených amnestií a následne v rezultátnej podobe schizofrenického textu Ústavy SR. V úvode s princípom zákazu retroaktivity a v závere s aplikáciou retroaktivity právnych predpisov. Absurdistan v praxi“, zdôrazňuje Harabin.

Prezidenta A. Kisku vyzval aj premiér R. Fico, aby do ústavného súdu vymenoval navrhnutých kandidátov. Do budúcnosti pripustil možnú zmenu ústavy vo veci voľby sudcov a kreovania ÚS. V stanovisku Benátskej komisie je priam úsmevne vyníma konštatovanie, že „jediným špecifikom v danej situácii je skutočnosť, že národná rada nevedela, ktorej fyzickej osobe ako prezidentovi bude jej návrh predložený, ale orgán 'prezident' sa nezmenil“. Takže prezident Kiska sa správa ako monarcha. Ale monarchia je už takmer sto rokov mŕtva.

V roku 2020 by sme mali dosiahnuť vyrovnané hospodárenie štátu

Prvý legislatívny súhlas so zákonom roka

Text a foto: Štefan ZLATOŠ

Finančný výbor posúdil a na prerokovanie posunul návrh štátneho rozpočtu na rok 2018. Parlament tento bod schválil do programu pravdepodobne poslednej tohtoročnej schôdze, ktorá aktuálne prebieha. Rozpočet by prísť na posúdenie v pléne NR SR na rad 6. decembra.

Čo nás čaká v roku 2018? Verejné financie by sa mali spravovať ešte stále s miernym deficitom, ktorý predstavuje 0,83 percenta hrubého domáceho produktu. Výhľadovo sa má tento deficit o rok neskôr znížiť na jednu desatinu percenta HDP a v roku 2020 by sme konečne mali hospodáriť vyrovnané s rovnakými príjmami aj výdavkami. Predpokladá sa aj pozitívny vývoj štátneho dlhu – už budúci rok má klesnúť pod polovicu úrovne HDP a v roku 2020 má dosiahnuť úroveň štyridsaťpäť percent HDP.

Verejný dlh bol spomínaným ústavným zákonom do roku 2017 nastavený pevne na šesťdesiat percent HDP. Potom má tento strop každý rok o jeden percentuálny bod klesať až k päťdesiatim percentám. Schválená dlhová brzda má štyri úrovne a začína sa už desať percentuálnych bodov pod ultimátnym maximom. V súčasnosti teda na úrovni päťdesiatich percent HDP. Pri prekročení tejto hranice je minister financií povinný parlamentu situáciu vysvetľovať a predložiť návrhy na jej zlepšenie. Pri prekročení päťdesiatich troch percent sa už zmrazia platy vlády a musia sa prijať opat-

renia na zníženie dlhu. Tretia hranica päťdesiatich siedmich percent požaduje predloženie vyrovnaného rozpočtu. Dosiahnutie úrovne šesťdesiatich percent má byť automaticky sprevádzané parlamentným hlasovaním o dôvere vláde.

ZDRAVÝ RAST

„Rozpočet, s ktorým prichádzam, je založený na ekonomickom raste 4,2 percenta. Môžeme hovoriť o zdravom ekonomickom raste, ktorý je založený na domácej spotrebe. Sú v ňom zahrnuté aj kľúčové investície,“ vysvetlil na rokovaní finančného výboru parlamentu

Návrh štátneho rozpočtu má už za sebou prvé legislatívne schvaľovanie vo finančnom výbore parlamentu.

minister financií Peter Kažimír. Rozpočet údajne počíta aj s prioritami, na ktorých sa dohodli koalíčni partneri. Ide napríklad o zvýšenie

minimálnej mzdy, podporu v dochádzaní za prácou, zvýšenie príplatkov za nočnú prácu a prácu počas víkendov a sviatkov.

DLH ŠTÁTU KLESÁ

Poslanci však na výbore schválili aj pozmeňujúci návrh Ladislava Kamenického (Smer-SD), ktorý vytvára možnosť prevziať rámcový úver od Európskej investičnej banky v objeme do tristo miliónov eur. „Nejde o navýšenie výdavkov. Ide len o spôsob financovania. Nemusíme sa financovať len cez Agentúru pre riadenie dlhu a likviditu na finančných trhoch, ale aj prostredníctvom EIB,“ zdôvodnil poslanec takýto návrh ministerstva financií. Ten obsahuje aj opatrenia, ktoré majú znížiť zadlženie Slovenska. Má sa to dosiahnuť najmä tlmiením rastu výdavkov verejnej správy v porovnaní s nominálnym rastom hrubého domáceho produktu. Minister Peter Kažimír ubezpečil, že verejný dlh na Slovensku má klesajúcu tendenciu.

VŠIMLI SME SI

Keby zachránili život čo i len jedného človeka, keby pomohli ustrážiť čo i len jednu domácnosť, dokonca oni zachraňujú aj zvieratá v núdzi... Policajti a policajtky z mestských a obecných polícii. Možno sa nám občas zdá, že ich vidíme primárne. Možno podliehame nesprávnemu, no všeobecnému názoru, že pokutujú „iba“ za parkovanie na zeleni. Aj preto sa patrí pristaviť sa pri ich mnohých činoch, ktoré by si pokojne zaslúžili napísať veľkým písmom...

Patrí im naša vďaka

Hliadka mestskej polície pri zásahu.

Dve ženy a deväť mužov v tomto roku počas výkonu svojej služby v mestskej či obecnej polícii i mimo nej pomohli minimálne trinástim ľuďom a v jednom prípade zabránili úniku ozbrojeného zlodēja. Z rúk prezidenta Združenia náčelníkov obecných a mestských polícii Slovenska Jána Andrejka si v Tatranskej Štrbe prevzalo ocenenie za záchranu ľudského života dvadsaťjeden policajtov.

Medzi ocenenými je Peter Pavlík z Petržalky, ktorý poskytol prvú pomoc zranenému štrnásťročnému cyklistovi na dunajskej hrádzi v Čunove. Alebo Mária Vadingerová a Ján Osvald z Dúbravky, ktorí spoločne pomohli dvom dobodaným bezdomovcom a zároveň zadržali muža, ktorý ich napadol. Roman Rak z Malaciek v lete zachránil dvoch ľudí. Najprv bezvládnej žene na ulici pichol adrenalinovú injekciu a o tri týždne neskôr podal prvú pomoc aj mužovi s infarktom. V Trnavskom kraji ocenili Jozefa Kozáčka s Eugenom Laczom, ktorí spoločne pomohli žene, čo sa pokúšala o samovraždu, ale aj Milana Drinku z Plešťa za podobný čin. Štefan Kessler z Madunic poskytol prvú pomoc podchladenému mladému mužovi. V Trenčíne poskytla pomoc bezvládnej žene sediacej v aute trojica policajtov – Rastislav Herc, Marián Jankovič a Michal Staňo. Dvaja policajti z Komárna – Ján Šudák a Dávid Petřík, vyťahli z vody muža, ktorý tam skočil po rodinnej hádke. V Trebišove pracuje ďalší ocenený policajt Igor Zbojovský. Oživil ženu, ktorá sa skokom do rybníka pokúsila o samovraždu. Zdenko Abrahám a Pavol Slavkov – policajti z Banskej Bystrice, pomohli ťažko zranenej žene, ktorú v jej byte prepadol zloděj. Marián Varhaňovský a Dušan Kuciaň z Kremnice zas zadržali páchatela bankovej lúpeže, ktorý ich ohrozoval zbraňou.

Text a foto: Štefan ZLATOŠ

Nord Stream 2 rozhybal vášne a zasiahol aj globálnu politiku

Únii je megalomanské dielo proti srsti

V podstate už vôbec nejde o ruský plyn z Ruska. Dokonca nejde ani o obľúbený argument – nutnosť obísť „nespolahlivú“ Ukrajinu a dodávať bezpečne plyn do Európy novobudovanou severnou vetvou, ktorá v podstate iba kopíruje už jej staršiu sestru. Ide o dokazovanie si moci a vôbec z toho netreba viniť Moskvu.

Nord Stream 2 je projekt konzorcia a „ruský“ Gazprom je v ňom iba osamoteným členom popri takých partneroch, akými sú spoločnosti Engie, OMV, Royal Dutch Shell, Uniper a Wintershall. Nie bez záujmovosti je aj skutočnosť, že v čele konzorcia je bývalý nemecký kancelár Gerhard Schröder. Perlička ako bonus – ten istý Gerhard Schröder je aj predsedom predstavenstva ruskej štátnej spoločnosti Rosneft. Podpora, ktorú projektu vyslovuje súčasná kancelárka Nemecka Angela Merkelová, je preto viac ako pochopiteľná.

Európska únia má však určité pravidlá a kto v súčasnosti podporuje projekt Nord Stream 2, vlastne avizuje, že ho tie pravidlá až tak nezaujímajú. To zas, samozrejme, vyvoláva protesty viacerých členských krajín, a nielen tých „nových“.

Aby sa však zmäť ešte zväčšil, treba pripomenúť zahranično-ekonomickú politiku USA. Tá počíta s vývozom plynu do Európy v útrobach tankerov po mori. A preto ekonomické sankcie Washingtonu proti Rusku, nech sa zdôvodňujú akokoľvek, sú primárne namerané aj na torpédovanie výstavby vetvy Nord Stream 2. Ide teda o celkom zamotanú situáciu,

ktorej riešenie takmer vizionársky už dávnejšie videl napríklad podpredseda Európskej komisie Maroš Šef-

ČO INÍ NEPÍŠU

Budovanie podmorských diaľkových trás energetických nosičov si vyžaduje špecializované zariadenia.

čovič, zodpovedný aj za Energetickú úniu. Ten vyhlásil (ešte v roku 2016), že ak sa projekt plynovodu Nord Stream 2 popod Baltické more nakoniec neuskutoční, tak to nebude prekvapenie. Táto prepravná cesta totiž podľa neho nedáva veľké ekonomické opodstatnenie. A v podstate svojim

výrokom výstižne predbehol čas. „Je dôležité, aby Slovensko nebolo postihnuté projektom Nord Stream 2,“ povedal na túto tému najnovšie v Bratislave na konferencii o energetických úsporách a možnostiach decentralizovanej energetiky predseda vlády Robert Fico. „Zámer vybudovať plynovod Nord Stream 2 nie je podľa nášho názoru v súlade s cieľmi Energetickej únie, požadujúcimi diverzifikáciu prepravných trás, dodávateľov a zdrojov. A v tomto duchu sa aj veľmi transparentne správa. Navrhovaný plynovod nepredstavuje ani nový zdroj dodávok plynu do EÚ, ani nového dodávateľa. Nás principiálne zaujíma, či projekt Nord Stream 2 zodpovedá, alebo nezodpovedá kritériám Energetickej únie, na ktorých sme sa dohodli v rámci EÚ,“ rámcovo tiež v tejto súvislosti slovenský premiér.

Slovensko podobne ako iné členské štáty EÚ prešlo podľa Roberta Fica vážnou diskusiou o budúcej podobe energetického mixu: „Preto by som rád zdôraznil, že v dekarbonizačnom úsilí našej krajiny, ale aj v otázkach energetickej bezpečnosti má svoje opodstatnené miesto jadrová energetika,“ uzavrel R. Fico.

Ján ČERNÝ
Foto: Nord Stream WEB

Jamajská koalícia stroskotala

Roman MICHELKO

Základy Európskej únie sa poriadne otriasajú pod vplyvom brexitu. Vo Francúzsku v prezidentských voľbách vyhral proeurópsky kandidát Macron. Hlbšia integrácia teda ďalšiu facu nedostala. Aj nemecké septembrové parlamentné voľby mali byť potvrdením tejto politiky pod vedením Francúzska a Nemecka. Merkelová ich síce vyhrala, avšak nedokáže zostaviť vládnú koalíciu. Aspoň dosiaľ sa jej to nepodarilo.

Je logické, že Nemecko ako najvýznamnejšia mocnosť súčasnej Európy zaberá v spravodajstve okolitých krajín značný priestor. Aj preto bol vývoj koalíčných rokovaní po septembrových voľbách veľmi sledovaný. Dnes vieme, že rokovania o takzvanej jamajskej koalícii tvorenej CDÚ/CSU, FDP a Zelených nadobro skrachovali. Čo je

však podstatné, skrachovali ako priamy následok Merkelovej „vítacej“ politiky. Ukazuje sa, že karma (aj tá politická) nakoniec každého dobehne.

Kameňom úrazu sa ukázali diametrálne odlišné postoje dvoch potenciálne koalíčných strán takzvanej jamajskej koalície, konkrétne Zelených a FDP. Zelení ako esenciálne „slniečkarská“ strana aj naďalej podporovali „vítaciu“ politiku, čo je však ešte horšie, trvali na tom, aby sa aj naďalej uplatňovalo právo na sceľovanie rodín aj pre vyše milión utečencov, ktorí sú už v Nemecku dôsledkom veľkej migračnej krízy z leta 2015. Ak si uvedomíme, že priemerná moslimská rodina má šesť až osem detí, znamenalo by to, že asi k miliónu utečencov, prevažne mladých mužov, pribudne ďalších šesť až

osem, možno až desať miliónov utečencov, teda ich rodín – manželiek, detí, respektíve aj starých rodičov.

Ak by sa tento scenár naplnil, asi nemá zmysel hovoriť, čo by nastalo. Už dnes sa asi z osemde-

KOMENTÁR

siatiach miliónov občanov Nemecka dvadsať miliónov nenarodilo v Nemecku. Je tu silná turecká menšina, približne päť až šesť miliónov, ostalo tu množstvo utečencov z čias vojny v Juhoslávii, predovšetkým Bosniakov, ale aj iných občanov bývalej Juhoslávie ako dôsledok dohody Tita s Nemeckom, keď otvorenie nemeckého pracovného trhu pre Juhoslovánov malo kompenzovať škody, ktoré Nemecko spôsobilo Juhoslávii v priebehu druhej svetovej vojny. Je tu aj silná

talianska menšina, pochádzajúca z málo rozvinutého juhu Talianska.

Toľko pohľad do histórie, ktorá determinuje národnostné a etnické zloženie súčasného Nemecka. Podstatnejší je však pohľad do budúcnosti. Predstava, že by v krátkom čase dvoch-troch rokov pribudlo v Nemecku ďalších osem, možno desať miliónov utečencov prevažne s moslimským vyznaním, s úplne inou kultúrou, hodnotami a, samozrejme, aj s nemalými nákladmi pre nemecký rozpočet, by asi naozaj znamenalo kolaps systému, rovnako ako kolaps Nemecka tak, ako ho dnes poznáme. V tomto zmysle je reakcia aspoň časti politikov na túto zle nastavenú migračnú politiku Angely Merkelovej len logickým dôsledkom a snahou skorigovať chyby, ktoré už nastali.

Názory mnohých Nemcov sa za posledné dva roky diametrálne zmenili. Svedčí o tom okrem iného aj najnovšia kniha nemeckej humanitárnej aktivistky Katji Schneidtovej Nezládneme to. Už samotný názov je popretím, kritikou či antitézou k Merkelovej: „Zvládneme to!“ A autorka veľmi dobre vie, o čom hovorí. Sama a na vlastnej koži zažila, ako multikulturalizmus v Nemecku nefunguje. Svoje zážitky

z manželstva s naturalizovaným Turkom a život v tureckej komunite v Nemecku veľmi autenticky a plasticky opísala v bestselleri V zajatí v Nemecku. Svoje zážitky opisuje takto. „Žila som navonok v modernej rodine, ktorá vyzerala, že prišla žiť do Nemecka bez predsudkov. No celá komunita navštevovala len turecké obchody, reštaurácie, fitká. Stýkali sa len s ľuďmi zo svojej komunity. Mnohí mladší členovia sa už narodili v Nemecku, chodili tu do školy a dalo by sa predpokladať, že našu kultúru poznajú. Bol to však len prvý dojem. Pochopila som, že islamská kultúra je v nich veľmi hlboko zakorenená. Rodina navonok pôsobila, že je otvorená. Za zavretými dverami však členovia rodiny všetky západné tradície a kresťanskú kultúru priam preklínali.“

Politici FDP si pravdepodobne tento fakt ako prví uvedomili a zatiahli za ručnú brzdu. Uvidíme, čo bude nasledovať.

Sociálni demokrati, ktorých práve bývalá široká koalícia odsunula v politickej podpore, zmenili svoj názor a vyslovili sa opäť za širokú koalíciu s Merkelovej konzervatívcami. Či nastane a či to bude definitívne v nemeckej sociálnej demokracii, ukáže čas.

Liek na agentúrne poučenie

Ivan BROŽÍK

Slovensko nedosiahlo potrebný počet hlasov na to, aby v budúcnosti získalo trvalú adresu na svojom území pre Európsku liekovú agentúru. Tá sa sťahuje z Londýna z praktickej príčiny – dôvodom je odchod Veľkej Británie z Európskej únie.

Prvé poučenie z neúspechu možno vidieť v tom, že podmienky, ktoré sú na papier, nikdy nemusia kopírovať ponuku ako takú. Platí to všeobecne na obchod a platí to aj na politiku. Lieková agentúra bola niečo medzi tým. Taký hybrid. Toto si jednoducho treba zapamätáť a v budúcnosti musíme byť ako krajina pripravení fahať rôznych zajacov z ponukového klobúka takpovediac „za pochodu“, ešte počas výberu.

Druhé poučenie sa týka viac-menej nás všetkých. Dokonca najmä novinárov. Tu možno vidieť a aj pranierovať vážnejšie zlyhanie. Pred dlhším časom sa v zahraničných médiách objavili rôzne

konštatovania, nárážky, ale aj priame výpovede zamestnancov liekovej agentúry, v ktorých argumentovali, prečo by radšej od zamestnávateľa odišli, ako by sa mali sťahovať kamsi na východ.

Tu je zakopaný povestný „pes“. Chýbala dôslednejšia práca našich médií, ktoré dokážu do pár hodín vycestovať

POZNÁMKA

operatívne aj na druhý koniec sveta, ak... Ak tam tečie krv. Nedokázali sa však zmobilizovať na to, aby sa nechali navadiť výrokmí o tom, že „Slovensko je kdesi na východe“ a aby žiadali konkrétnejšie vysvetlenia. To, že nás takto vnímajú mladí ľudia v produktívnom veku v – zdráha sa napísať – „západnejších členských krajinách Európskej únie, je jednoducho skutočnosť. Náš obraz, ak použijeme naozajstný eufemizmus, je zastaraný, ale nikto ho v zahraničí akosi

dlhodobo nemení. Pôsobíme stále ako krajina v područi medveďa z Ruska, kde deti aj v zime chodia bosé, kde je na parkoviskách pri diaľnici špina, kde sa v hlavnom meste nakrútil civilizračne asi najdepresívnejší film Hostel a kde je ešte veľa podobných ponurých „kde“. Kde nie je kapacitne primerané letisko, kde nie sú legislatívne dotiahnuté homosexuálne partnerské vzťahy... Aj tým sa argumentovalo...

Áno, je za tým aj príčina, že viac kritizujeme, ako chválime. Niekedy je kritika oprávnená, inokedy ide už skôr o sebabíčovanie. A hanenie vlastného štátu, to je ako s tým špinením do vlastného hniezda. Veď aj prezident nahlas a v priamom prenose hovorí, že Slovensko je mafiánsky štát. Pritom stojí na jeho čele...

Druhou či ďalšou príčinou je malé sebedovomie. Na jednej strane jednotlivcov, na druhej strane štátu ako celku.

Už sme niekoľko rokov v zmysle práva a Lisabonskej zmluvy plnohodnotným štátom spoločenstva krajín Európskej únie. Máme rovnaké hlasovacie právo, máme základ spoločnej úniovej legislatívy. Akurát že nás nepočítajú a nevidieť tak ako Nemcov, Francúzov, Holanďanov. Prečo? Povedal nám niekto, že máme chodiť v predklone? Že máme byť submisívni? Je to v nejakom nariadení z Bruselu? Nie je!

Je najvyšší čas, aby sa o Slovensku aspoň v našom najbližšom partnerskom zahraničí nevravelo ako o tej „východnej“ krajine. Alebo si želáme, aby sa slovo Slovensko stalo vo svete synonymom toho istého, čím bolo ešte donedávna Rumunsko u nás? Veď si vezmime, v čom všetkom sú Rumuni jedineční, v čom sú napred, ako tá krajina prosperuje.

Pribeh výberu nového sídla pre medzinárodnú Európsku liekovú agentúru bol veľmi poučný. Vláda sa môže aj rozkrájať, neraz to isté platí aj pre opozíciu, ale obraz Slovenska v zahraničí tvoria všetci Slováci. Občania, podnikatelia, novinári – všetci. Samozrejme, aj politici.

Tak sa pustíme do toho, aby ten obraz bol pravdivý. My ho nepotrebuje meniť, my ho však musíme umyť od dlhoročných nánosov špiny, ktoré sa na ňom usadili.

SPOZA OPONY

Dolu Dunajom už odvtedy pretieklo veľa vody, bolo to kedysi v deväťdesiatych rokoch, čo ma zavola jeden známy, aby som mu pomohol s angličtinou. Veľmi som sa čudoval, veď to bol človek sveta skúsený. Na rozdiel odo mňa bol vyštudovaný angličtinár a pôsobil v Británii. Okrem iného pracoval pre BBC – novinársku inštitúciu s celosvetovým dosahom.

Ukázalo sa, že za žiadosťou o stretnutie so mnou stojí moja istá skúsenosť s americkou angličtinou, dotyk s americkým novinárskym prostredím. Mój známy zabezpečoval seminár s hosťom z USA a potrebovali rozlúsknuť význam jedného amerického slova a nájsť jedným slovom, jedným výrazom jeho ekvivalent v slovenčine. To slovo bolo whistleblowerov. Sú to ľudia, spravidla zamestnanci či už súkromných firiem, alebo – a to najmä – vládnych inštitúcií, ktorí sa pri svojej práci stretli s niečím, čo pova-

žujú za nezákonné, ba dokonca za trestnú činnosť, a verejne na to poukážu. Otrocký preklad slova by bol piskať na píšťalke, samozrejme, o to nešlo. Išlo o to, že spravidla zamestnanec oznámi či doslova udá nekalú činnosť, zve-

Prečo neviem po americky

Dušan D. KERNÝ

rejní ju takým spôsobom, aby jej zabránili. Priam obrátil všetko hore nohami, aby znemožnil konkrétnej firme či vládnej inštitúcii alebo jej predstaviteľom či iným osobám nielen v nekalostiach pokračovať, ale verejne iniciuje prešetrovanie takéhoto konania. Tak ako sme to všetko rozoberali, vychádzalo nám najprv, že vlastne pôjde o niekoho, kto donáša, udá niekoho, kto je informátor, donáša niekomu, je donášač...

Predstavte si atmosféru deväťdesiatych rokov, atmosféru

medii a verejného jazyka plného pohonu na donášačov, informátorov inštitúcií bývalého režimu, v niektorých prípadoch priam poľovačky na niektorých, dá sa dnes povedať vybraných ľudí, osobitne v médiách. Ako radiť

vedúcemu seminára pri preklade vystúpenia amerického hosta na školení, aké slovo použiť? Donášač? Informátor? Samozrejme, podstatné meno udavač iste nie, skôr sloveso udávať, ale aj to neznie ktovie ako.

Osobne som sa cítil ako nahý v trní. Znám odborník a zároveň aj školiteľ odbornej angličtiny ma zavola, lebo si myslel, že niečo viem. Slovo whistleblower z americkej angličtiny bolo pomerne nové. Objavilo sa pravdaže, už vtedy v globálnom

denníku New York Times nejaké dve desaťročia pred rokom 1989. Pred historickým zlomom, ktorý urobil okrem iného z angličtiny aj na Slovensku najrozšírenejší jazyk, rozšírený natoľko, že sa aj obávam povedať, či je to

určite dnes pre mnohých cudzí jazyk, lebo sa mi zdá, že neraz je to najmä pre mladú generáciu akoby druhý materinský.

Ocitol som sa na stretnutí, kde sa toto slovo riešilo asi preto, že som sa vo vtedajších pomeroch médií bývalého štátu najväčšmi venoval prípadu Daniela Ellsberga, vládneho analytika, ktorému sa nepodarilo s nadriadenými dosiahnuť nápravu, a tak práve v New York Times zverejnil analýzu nezákonného vedenia americkej vojny

vo Vietname počas vlády piatich prezidentov. To otriaslo Bielym domom a americkou verejnosťou. Dnes, pravda, oveľa väčšie otrasy spôsobili Julian Assange či Edward Snowden. No vtedy neschopnosť preložiť a nájsť výstižný slovenský výraz pre whistleblower otriasla zasa mnou. Najmä keď z celého rozhovoru vysvitlo, že treba vytvoriť novú spoločenskú atmosféru predovšetkým v médiách, a osobitne v nevládných organizáciách, ktoré poskytnú oným ľuďom – oznamovateľom – verejné uznanie, podporu. Treba vytvoriť také zasieťovanie médií, a najlepší nevládných organizácií, aby oznamovatelia nemali strach, ale naopak získali verejné uznanie, stali sa vzorom a eventuálne získali aj zákonnú ochranu, vysvetľoval nám hosť z USA princípy formovania novej spoločnosti.

Pravda, vtedy sme nevedeli nájsť príliehavý preklad, slovo donášač znelo zle a oznamovateľ nepresne. Dnes si však myslím, že nejde len o jazyk. Ide o to, či naozaj v malom štáte, kde majú prednosť zákony Európskej únie, majú mať prioritu americké zvyklosti.

SEBAOBRAHA

Aj na inom mieste v týchto novinách píšeme, že Európska centrálna banka bude v budúcom roku zvyšovať úrokové sadzby. S predstihom tak urobila americká centrálna banka, ale ECB viac zohľadňuje skutočnosť, že inflácia sa pomaly blíži k cieľovej dvojpercentnej hranici a ekonomika sa čoraz viac prehrieva.

Úverový ošial nepoľavuje

Slovenské domácnosti sa čoraz viac zadlžujú. Je to výsledok viacročných nízkych hypotekárnych úverov, ale aj agresívnej politiky komerčných bánk, ktoré si nízkymi úrokmi čoraz viac konkurujú. Najviac úverov na bývanie poskytli Slovenská sporiteľňa, VUB, Tatra banka a ČSOB a ich podiel na poskytnutých úveroch atakuje hranicu sedemdesiat percent. Zatiaľ počas fixácie nízkych úrokov je percento zlyhaných úverov nízke. Častejšie ich registrujeme pri spotrebných úveroch, kde sú úroky vyššie a kratšie lehoty splácania. Národná banka Slovenska preto začína sprisňovať podmienky poskytovania úverov do maximálnej hodnoty osemdesiat percent z ceny nehnuteľnosti, ale aj pokiaľ ide o preverovanie bonity úverového žiadateľa cez Sociálnu poisťovňu. NVBS tak zrejme urobí pri hypotekárnych, ale aj pri spotrebných úveroch tak, aby počet zlyhaných (nevymožiteľných) úverov neohrozil stabilitu bankového sektora.

V októbri tohto roku SR prvý raz v histórii emitovala tridsaťročný štátny dlhopis s úrokovou sadzbou dve percentá, po ktorom sa len tak zaprášilo. Kúpovali najmä nemeckí a rakúski investori. Slovenskí sa na celkovom predaji 2,8 miliardy eura podieľali kúpou jedného percenta. Budúci vývoj úrokových sadzieb ukáže, či bol tento obchod pre slovenskú stranu výhodný. Budeme tiež sledovať vplyv spomínanej emisie na budúci vývoj dnes toľko pretriasanej dlhovej brzdy najmä z hľadiska efektívnosti investovaných peňazí, aj keď na druhej strane treba súhlasiť s názorom predstaviteľov Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity, ktorí vždy presadzovali diverzifikáciu dlhu. V tejto súvislosti je však zaujímavé, že v októbri sme predali dlhopisy v objeme 221 miliónov eur v dvoch aukciách so splatnosťou prvej v roku 2023 a druhej v roku 2027.

Róbert HÖLCZ

Komerčné banky povolili hypotekárne liace natoľko, že do ich politik musela centrálna zasiahnuť. Národná banka Slovenska sprisnením podmienok poskytovania úverov.

Dolnozemsí Slováci v Báčskom Petrovci vedia, že školstvo je ich identita

Šetríme na tom, čo robí školu školou

Zhovárал sa Štefan ZLATOŠ – Foto: archív SNN, (jp)

S veľmi dobrým nápadom prišla nedávno Mestská časť Bratislava-Nové mesto, ktorá pre riaditeľov škôl vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti zorganizovala poznávaciu návštevu školských zariadení a pedagogických zborov v Báčskom Petrovci, kde tamojšie gymnázium Jána Kollára počas 97-ročného pôsobenia svojou vysoko profesionálnou výchovno-vzdelávacou prácou dalo základy pre vysokoškolské štúdiá významným doktorom vied, vedcom, umelcom, lekárom, inžinierom, spisovateľom a mnohým iným osobnostiam, čo sú v súčasnosti nositeľmi spoločenského a kultúrneho života Slovákov nie iba v Srbsku. Gymnázium sa môže hrdiť aj dvadsaťročnou prácou svojho žiackeho domova, v ktorom žije veľká rodina – sedemdesiatpäť gymnazistov z vyše dvadsiatich slovenských usadlostí z celej Vojvodiny. Jedným z tých, ktorí sa zoznámili s tamojším vzdelávacím systémom v celej sústave od predškolskej ustanovizne až po gymnázium, bol PhDr. Ján PAPUGA, PhD., riaditeľ ZŠ s MŠ, Riazanská 75 v Bratislave, s ktorým sme sa porozprávali o poznatkoch z cesty v Srbsku.

Novátorský riaditeľ PhDr. Ján PAPUGA, PhD.

Bratislavskí učitelia si so slovenských školských zariadení v Báčskom Petrovci odniesli mnoho praktických poznatkov o fungovaní národnostného školstva v Srbsku.

• **Vrátili ste sa, veríme, zo zaujímavej cesty – navštívili ste kolegov učiteľov v Báčskom Petrovci. Spoznávali ste ich prácu na viacerých školách. S akými dojmami ste sa vrátili?**

Mal som rovnaký dojem, ako keď si pozriem školy inde v zahraničí – že sme ďaleko za nimi. Isto, majú svoje chyby, možno majú zložitejší vzdelávací systém, ale priestorové a materiálne vybavenie sa blíži nazaok tomu, ako má škola vyzeráť v 21. storočí. Zároveň to nepreháňajú s digitalizáciou vyučovania, ich hodiny si zachovávajú aj prvky klasického vyučovacieho procesu a neriešia to, či integrovať do vyučovacích hodín čo najviac digitálnych technológií, ako sa to vyžaduje v našich školách. Ako riaditeľa ma zaujalo to, že riaditeľ v Petrovci nemusí riešiť prevádzku škôl, sústredí sa na personálne a výchovno-vzdelávacie záležitosti. Školy majú svojho špeciálneho pedagóga a psychológa,

dostatok prevádzkových zamestnancov. Je veľmi smutné, že na Slovensku musíme šetriť na veciach, ktoré robia školu školou. Keby takéto zázemie mali aj naše školy, nebola by potrebná nijaká extrémna reforma.

• **Akým životom žije slovenčina u našich rodákov na Balkáne?**

Bývali sme v mestečku Báčsky Petrovec. Väčšina obyvateľov sú Slováci. I keď je ich reč ovplyvnená zvukovými prvkami srbčiny, nepretržite si ju pestujú a komunikujú v nej. Prijemným prekvapením pre mňa bolo to, že žiaci v školách hovorili takmer dokonalou slovenčinou. Popri nej sa však vyučuje aj srbčina. V Báčskom Petrovci som sa cítil ako na Slovensku. Mimochodom, táto obec aj pripomína mnohé slovenské dediny (tie kultivovanejšie). Keď však pôjdete ďalej do Nového Sadu, slovenčina sa z dorozumievacieho repertoáru vytráca a takisto sa tam vytráca príjemný kolorit Báčskeho Petrovca.

• **Ste slovenčinár, venujete sa slovenskému jazyku aj v mimopedagogických aktivitách. Ak by ste porovnali podoby slovenčiny u nás a v Báčskom Petrovci, líšia sa niečím?**

Z ukázkových hodín som nejaké zásadné rozdiely nepostrehol. Veď žiaci sa učia svoj materinský jazyk. Pre niektorých je aj srbčina materinským jazykom. Žiaci v Srbsku používajú slovenské učebnice, líšia sa však od tých vydaných na Slovensku. Po rýchлом prehladnutí sa mi zdali zaujímavejšie, kvalitnejšie a menej prešpekulované. Nejaké výrazné rozdiely vo vyučovaní slovenčiny som nepostrehol. Možno len to, že slovenčinu dopĺňajú srbčinou, čo rozvíja v žiakoch bilingvizmus. Žiaci sa tak učia štyri jazyky (z toho dva cudzie). Srbčina a slovenčina sú do istej miery podobné jazyky, v interakcii sa teda efektívne osvojujú. Zložitejšie je to s písmom, keďže srbčina používa cyriliku.

• **Zaujímavé možno bolo aj sledovať, s akým záujmom pristupujú k slovenčine žiaci na tamojších školách. Nie je to pre nich iba „povinný jazyk“?**

V tejto obci to neplatí, je to ich materinský jazyk, slovenské školy navštevujú dobrovoľne, teda záujem (vynechajúc predpubertálny a pubertálny nezáujem o učenie sa) je. Žiaci berú vyučovanie slovenčiny prirodzene. Navyše majú podporu rodiny, učiteľov a štátu. Okrem toho v Báčskom Petrovci je kompletne vzdelávanie dieťaťa v materčine od materskej školy, základnej školy po gymnázium. V Srbsku je možnosť študovať v slovenskom jazyku aj vysokú školu.

• **Ako našich Slovákov a jazyk poznačili roky odlúčenia od domoviny a, povedzme si, možno aj nie prílišný záujem o intenzívnejšiu spoluprácu pravlasti s krajinami v Báčskom Petrovci?**

Spolupráca s vlastťou je rovnako prirodzená. Kontakty s ňou nestracajú, nadväzujú priateľstvá, realizujú výmenné pobyty. Podporujú ich aj zo Slovenska. Okrem toho Srbsko nie je až tak ďaleko od Slovenska, že by sme mohli hovoriť o opačnom konci sveta, dá sa vracieť do domoviny. Profesionálnych aktivít majú veľmi veľa, najčastejšie sa sústreďujú do ich škôl alebo obecnej knižnice, ktorá má kroniku s podpismi mnohých historických osobností zo Slovenska. Paradoxným problémom pre Báčsky Petrovec je, že sa jeho obyvatelia hromadne vracajú na Slovensko. Za prácou. Ako zaujímavosť spomeniem, že v Báčskom Petrovci sa vracajú k domovine aj slovenskou kuchyňou.

• **Priniesli ste si nejakú inšpiráciu ako učiteľ slovenčiny aj k nám na Slovensko?**

Inšpirácií a nápadov je veľa, no u nás sa nedajú uskutočniť, keďže rôzne slovenské reformy sa robia bez potrebného rozpočtového zázemia. Povedzme, že som si vzal domov sny a idey. Určite by som do slovenských škôl preniesol ten pokoj, to triválne učiteľské majstrovstvo bez zbytočného experimentovania, to zázemie pre pedagóga. Zaujal ma aj zmysel pre históriu, tradíciu a estetiku priestorov. Z hľadiska slovenčiny by som okamžite preniesol vyučovanie jazyka nie ako konštrukt, ale komunikáčného prostriedka, ku ktorému má mať vzťah nielen národnostná menšina, ale aj slovenský žiak.

MEDZI NAMI

Politická améba s názvom OLaNO dáva na vedomie, že už nie je len firmou štyroch ľudí, ale štandardizovanou politickou stranou schopnou vytvoriť tieňovú vládu ako oponentúru súčasnému zlepenču. Igor Matovič predstavil pred kamerami svoj trinásťčlenný tím tieňových ministrov. Vraj „tento tím nevyskladal Matovič, ale ľudia vo voľbách, ktorí ich zvolili za poslancov“. Aké pôsobivé v podaní lídra politickej skupinky, ktorý ako riadne zvolený poslanec ignoruje zasadania parlamentu asi tiež z vôle svojich voličov. Tieňová vláda OLaNO nie je len reprízou exhibičných vystúpení, na aké si verejnosť už zvykla na jeho pravidelných tlačovkách, ale premiérou novej divadelnej komédie z produkcie Matovič and comp.

Pokusy stvoriť spoločnú tieňovú vládu subjektov SAS a OLaNO boli už niekedy v polovici minulého roka, ale sa skončili krachom, lebo Richard Sulík vtedy povedal: „Robiť koalíciu v opozícii je smrť.“ Púť sebazáchovy Sulíkovi velil, že sa treba dištancovať od Matoviča, pretože ako povedal istý politológ, čo vám urobí tento človek ako spojenec, je niekedy horšie než to, čo vám urobí ako nepriateľ. Dnes sa teda toto individuum na čele politickej strany usiluje postaviť na vlastné nohy a chce

presvedčiť voličov, že má na to, aby zostavil vládu odborníkov. Členmi tieňovej vlády sú viac-menej len známe osoby z poslaneckých lavíc jeho strany: Richard Vašečka ako minister obrany, Matovičov bratranec Jozef Viskupič ako minister kultúry, Soňa Gaborčáková ako ministerka

Zlá tieňová bábkohra

Ludovít ŠTEVKÓ

práce, sociálnych vecí a rodiny, Ján Budaj ako minister životného prostredia (veď bol medzi zostavovateľmi samizdatu Bratislava nahlas), Veronika Remišová, absolventka VŠMU, ako ministerka zahraničných vecí, markízák Gábor Grendel, bývalý Lipšicov novinár, ako minister vnútra atď., atď. Zaujímavé je, že Matovičova vláda nemá zatiaľ predsedu. Zrejme ju bude z pozadia dirigovať samotný predseda strany, aj keď jemu by skôr pristalo mútenie parlamentných vôd, v čom je skutočný majster. Ambiciózne prvej dáme OLaNO Veronike Remišovej sa ušlo iba významnejšie ministerské kreslo, aj keď ju jej šéf na tlačových besedách predtým pasoval za budúcu premiérku.

Nuž čo, keď sa na tieňovú vládu neodhodlal Richard Sulík so svojimi odborníkmi ani Boris Kollár so svojimi odborníkmi, ani Miroslav Beblavý s nezaradenými poslancami, musel zinscenovať vlastné predstavenie Igor Matovič. Proti tomu, čo robí vo vnútri svojej strany

z ktorých je približne deväťdesiat v likvidácii. Ak sa skupinka ľudí nechce unávať zbieraním potrebných desaťtisíc podpisov, tak si kúpi starú značku politickej strany určenej na odpis, premenuje ju, teda vznikne ako produkt obchodnej transakcie a „stará kára“ hrkoce po novom. Po príklady netreba chodiť do vzdialenej minulosti. Istý Peter Marček, kedysi exponent HZD, prílnavý petržalský smerák, potom šéf dnes už zabudutej Strany občanov Slovenska s takmer nulovými preferenciami ponúkol pred parlamentnými voľbami 2016 Borisovi Kollárovi svoju stranu a ten ju prevzal a premenoval na hnutie Sme rodina – Boris Kollár.

Predseda NR SR Andrej Danko a SNS pripravuje nové pravidlá na vznik a fungovanie politických strán. V novele zákona by sa mali stanoviť štruktúry, limity na počet členov a zaviesť do legislatívy také paragrafové znenie, aby kúpené či zrušené stranické značky nemohli kandidovať pod iným názvom ako politické strany. Nemala by sa tým obmedzovať demokracia, ale je v tom skôr úmysel zaviesť do politickej súťaže férovosť a rovnaké podmienky pre všetkých. Samozrejme, lídri registrovaných politických strán si môžu zostavovať tieňové vlády marketingovo podľa ľubovôle – tak ako Igor Matovič. Voliči sa aspoň pobavia na tieňových bábkohrách.

Politický chaos pre nás v prvoradých štátoch so silnou ekonomikou

Európou zmieta neistota slabých vlád

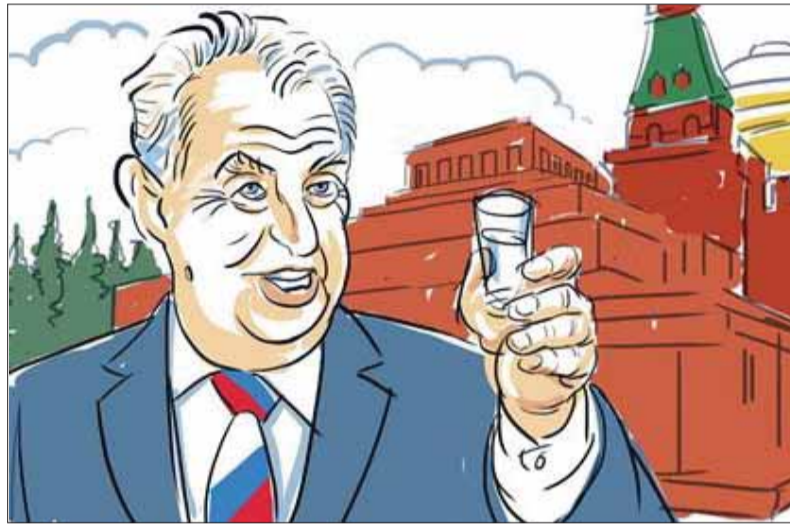
Dušan D. KERNÝ: Berlín – Praha – Bratislava – Karikatúra: ZATL

Keď letíte do Berlína alebo z Berlína v oboch smeroch, je lietadlo plné. Keď vysadíte v Bratislave z pražského vlaku, je takisto plno. V oboch prípadoch ide v drvivej väčšine o mladých ľudí – z nich sa každého inak dotýka situácia v dvoch v Európe susediacich štátoch, ktoré majú nevidané problémy zostaviť po voľbách bez problémov vládu. Pre Slovensko ide v oboch prípadoch v značnej miere o prvoradé štáty.

Situácia v Nemecku zamestnáva celú Európu, je to predsa najsilnejšia ekonomika, rozhodujúci štát Európskej únie. Federálne Nemecko má od čias zjednotenia (1990) mimoriadne skúsenosti s politickou spoluprácou rôznych, na prvý pohľad protichodných strán. Nemecko má šestnásť spolkových krajín, z nich v trinástich vládnú koalície rôznych strán, takže o skúsenosti nie je nuda. Napriek tomu Nemecko svojimi spormi, hádkami, ba politickým chaosom, aký pri zostavovaní novej vlády ešte nikdy nebol, nielen zamestnáva Európu, ale i politikov a médiá v susediacich štátoch.

■ CHAOS A BIEDA

Stav, ktorý tam panuje, kladie pred všetkými otázky, na ktoré treba hľadať odpoveď. Jednu podmieňuje fakt, že nemecká trhová ekonomika, založená na koncepte sociálnej trhovej ekonomiky, už takou nie je. Sociálna trhová ekonomika – čísla neklamú – stratila ten rozmer, čo v Nemecku mala. Heslo kancelárky Merkelovej a jej strany CDU o krajine, kde dobre a radi žijeme, už pre veľmi veľa ľudí neplatí. Poučný je prepád strany sociálnej demokracie – podľa analytikov jej obnova je možná, len keď sa vydá v sociálnych otázkach čo najväčšmi doľava a nájde čo najlepšie východisko v otázkach migrácie. To sú dve základné oblasti. Sociálne otázky sú v popredí preto, že roztvárajú nožnice medzi sociál-

nými vrstvami. Najlepšie zarábajúci si za ostatných desať rokov v príjmoch polepšili o pätnásť percent, kým dolným štyridsiatim percentám príjmy klesli. Vedenie tridsiatich podnikov, ktoré tvoria rebríček nemeckej burzy DAX, dnes zarába 57-násobne viac ako zamestnanci týchto podnikov. Okolo 3,2 milióna ľudí v Nemecku má viac ako jedno zamestnanie – za desať rokov je to nárast o vyše milión, takmer desať percent všetkých zamestnaných, napriek tomu, že majú trvalú prácu, je na hranici príjmov označujúcich chudobu, chudobou je ohrozených 2,8 milióna detí a mládeže. A mali by sme si zobrať aj poučenie z toho, ako nás zaskočila terajšia politická hra o Nemecko, pretože to prerastá aj do otázok

budovania koncepcií Severoatlantickej aliancie.

■ ROZPAD ISTÔT

Dalo by sa pokračovať vnútro-nemeckými problémami, osobitne poukazujúc na pretrvávajúce veľké rozdiely medzi západom a východom štátu. Tu treba vidieť súvis medzi sociálnymi problémami a nárastom hlasov pre Alternatívu pre Nemecko, politickou stranou, s ktorou nechce mať nijaká iná strana nič spoločné, ale ktorá pribudla do spolkového snemu s tretím najväčším počtom poslancov. Rozpad doterajšej nemeckej sociálnej trhovej ekonomiky je len jedna stránka doterajšej podoby globalizácie a liberalizácie, pritom Nemecko zostáva ekonomicky silné a udržuje si svoje líderstvo vo vývoze tovarov

a služieb. Napriek tomu povolebná situácia zostáva ponaučením o nevyhnutnosti nájsť rovnováhu medzi sociálnymi otázkami v spoločnosti, ktorá musí riešiť prístahovateľstvo, teda ide o toxickú výbušnú politickú zmes, a tiež fakt, že bohaté Nemecko nevedelo a nevie na to nájsť odpoveď, riešenie politikov, osobitne sociálnodemokratických, čo je viac ako naliehavý vnútroštátny problém a zdvihnutý prst pre iné štáty a ich predstaviteľov.

■ NESTABILITA ZA ROHOM...

Pri pohľade na dnešné zmeny, ktoré prinášajú a rozširujú doterajšiu nestabilitu a neistotu, vidíme nemecké prešľapovanie v čase nástupu sebedovedomej politiky nového druhu v Maďarsku, Poľsku, Rakúsku, ako aj v Česku – ani v jedných voľbách, či už v Nemecku, Rakúsku alebo Česku, nešlo len o domáce problémy, ale najmä o nesúhlas v mnohom s nereformovanou Európskou uniou, nereformovanou Európskou komisiou. Volič neraz považoval koncepty európskych elít za nesprávne, čo sa najvýrečnejšie ukázalo v dlhoročnom zápase o povinné kvóty, čomu Slovensko dlhodobo odolávalo a nakoniec sa ukázalo, že jeho postoj bol realistický.

Pri pohľade na chatrnú vládu-nevládu v Česku sme svedkami predovšetkým rozhodnutí českého voliča. Do čela jedného z bezpečnostne najdôležitejších parlamentných výborov sa dostáva stúpenec konšpiračných teórií, podporovateľ protinatovských a proruských internetových stránok. A to v čase cesty prezidenta Zemana, jednoznačného kritika zavedenia sankcií proti Rusku, na rokovania s prezidentom Putinom. To nám poskytuje aj pohľad na iné to, akcenty českej politiky nielen vo vnútri štátu, ale aj navonok.

■ VIZITY V MOSKVE

Už predchodca prezidenta Zemana Václav Klaus patril medzi „rekordmanov“, Ruskú federáciu navštívil ako hlava štátu osemkrát.

Prezident Zeman bol nielen na olympiáde v Soči, americkými a inými západnými štátnikmi bojkotovanej. Ako jediný hlava štátu z Európskej únie sa zúčastnil v roku 2015 na oslavách sedemdesiateho výročia Dňa víťazstva v druhej svetovej vojne.

Paradoxom českej povolebnej situácie zostáva vytrvalá obnovená žiadosť polície o to, aby špičkovo víťaza českých volieb Andreja Babiša mohla trestne stíhať – v českej politike to nie je ojedinelý prípad, ale v tomto prípade úplne výnimočný. Bez ohľadu na vývoj to rozdeľuje českú verejnosť, české médiá a najmä českú politickú scénu. To všetko nebude bez následkov. Táto kríza ich zmení na nepoznanie, bude to úplne iná česká politika a spoločenská atmosféra, ako bola doteraz. Už teraz je jasné, že poslanci víťaznej strany ANO, tzv. „babišovci“, majú najbližšie svojim programom k druhej najsilnejšej strane ODS. Tá vstúpila do povolebnej situácie s rýznym odmietnutím koalície s ANO. Preto víťazné ANO neodmieta ani podporu komunistov a ani strany SPD/Sloboda a priama demokracia Tomia Okamuru, ktorý teraz robí všetko možné, aby sa zbavil označenia za islamofób a rasistu. V každom prípade sú to prvé voľby, po ktorých sa spolupráca jednotlivých strán podmieňuje neprekročením červenej čiary – a za neprekročiteľnú hranicu sa považuje sponchyňovanie členstva Českej republiky v Európskej únii.

Tak tento problém Slovensko v roku 2017 určite nemá, iná otázka je poučenie zo sociálnych problémov Nemecka, z prepádu tamojšej sociálnej demokracie. Varovanie z oboch volieb je však jednoznačné – čím väčší nárast populizmu, marketingových strán, účelových prepojení, ako triestit politikú scénu a zostavu parlamentu, je hrozbou na udržanie politickej zodpovednosti nových strán za dobré spravovanie vecí verejných a správny chod štátnej administratívy.

Dva rôzne prejavy v Moskve a v Bruseli vyvolali rozporuplné reakcie Štvavá protiruská kampaň unavuje

Ludovít ŠTEVKO – Screenshot: TA3

Hysterické reakcie niektorých tzv. mienkotvorných denníkov a niektorých rusofóbných politikov na prejav predsedu NR SR v ruskej Štátnej dume hraničili s nepričetnosťou. Čo vlastne Andrej Danko v Moskve také povedal, keď to pobúrilo poslancov Františka Šebeja, Petra Osuského, Juraja Drobua a Andreja Dostála? Urazilo ich konštatovanie, že sme Slovania, že naša historická podstata a kultúra sú prepojené a blízke alebo im zdvihli žľč slová, že bez silného Ruska nie je možný mier vo svete? Mal sa vari Danko vyjadrovať počas priateľskej návštevy pred svojimi hosťami s dešpektom a politicky nekorektné, ako je zvyčajné v istých kruhoch na Slovensku v rámci štvavej protiruskej kampane? Nie je náhodou Ruská federácia protiváhou tých síl, ktoré bombardovali Juhosláviu, rozvrátili Líbyu, Irak, Afganistan, Sýriu a stáli v pozadí mnohých lokálnych vojenských konfliktov vo svete?

Je pravda, že predseda slovenského parlamentu nekonzultoval svoj prejav s americkou ambasádou ani s Ondrejom Dostálom z akési marginálnej občianskej konzervatívnej strany, ale že vyslovil svoj suverénny názor na súčasnosť a budúcnosť vzťahov k mocnosti, akou je Ruská federácia, bez toho, aby porušil princípy zahraničnej politiky Slovenskej republiky. Nikde v dokumentoch Európskej únie ani v programovom vyhlásení vlády sa nehovorí, že Rusko je náš nepriateľ, že návštevy oficiálnych predstaviteľov štátu v Moskve sú nežiaduce.

■ PRIAZNIVÉ REAKCIE

Všetky odsudzujúce reakcie na Dankovo vystúpenie v Dume, ktoré sa stretlo v Rusku s mimoriadne priaznivým ohlasom, sú trápnu búrkou v lyžičke vody, ktorú si nikto v Európe, potáčajúcej sa vo vlastných problémoch, takmer nevšimol. Napokon, hamburger chutí rovnako v Moskve, ako aj v Bruseli či Berlíne, teda ako nezdravá bizarnosť na gastronomickom trhu, ktorá sa mnohým prejedla takisto ako americká politika.

Zvlášťne na celom prípade je, že na Slovensku sa doteraz nestretli

Schizofrénii slovenskej zahraničnej politiky vníma už aj laická verejnosť.

s nepriaznivým ohlasom nijaké zahraničné návštevy u Putina. Angela Merkelová bola v Rusku dvakrát. Pred dvoma rokmi pri sedemdesiatom výročí porážky nacistického Nemecka sa prišla pokloniť sovietskym obetiam druhej svetovej vojny a 2. mája v tomto roku zavítala do čiernomorského strediska v Soči na rokovanie s Vladimirom Putinom, počas ktorého si obaja štátnici navzájom zložili poklony. Na návšteve v Moskve bol v tomto roku aj nemecký prezident Frank-Walter Steinmeier, bavorský krajin-ský premiér Horst Seehofer, izraelský líder Benjamin Netanjahu,

a ďalší predstavitelia a politici štátov Európy i Ázie. Na päťdňovú cestu do Ruska sa lietadlami plnými podnikateľov a obchodníkov vybral v minulých dňoch český prezident Miloš Zeman. Uzavreli sa tu zmluvy v objeme dvadsať miliárd českých korún – sankcie sem, sankcie tam. Chvalabohu, obchody sa uzatvárajú na pragmatickej, a nie politickej báze, ktorú nanucujú Európanom Američania.

■ ZABÍJANIE V UKRAJINE

Podľa Františka Šebeja všetko, čo Danko v Dume povedal, boli hrubé nezmysly. Vraj: „Aká slovan-ská vzájomnosť? Tá, ktorá umožňuje Rusom zabíjať na Ukrajine?“ Keby bol Šebej v televíznej debata mlčal, podľa Angličana Francisa Bacona mohol byť filozof, ale takto zostal iba rusofóbnym tláčačom vzdialeným od pravdy. Na Ukrajinu zabíjajú v občianskej vojne Ukrajinci Ukrajincov, presnejšie ukrajinská armáda a najmä sfašizované komandá Právneho sektora vraždia vlastných občanov ruskej národnosti v Luhansku a Donecku, lebo sa postavili proti udalostiam na Námestí nezávislosti (Majdane

Predseda slovenského parlamentu Andrej DANKO počas prejavu v ruskej Dume.

nezależnosti) v Kyjeve. Ozaj, kto zinscenoval a financoval na Ukrajine krvavý prevrat, akí inštruktori cvičili vraždiciach radikálov a proti komu dodávajú dnes Američania Ukrajincom smrtiace zbrane?

Nikolaj Kozyrev, predseda predstaviteľstva ukrajinskej únie ľudských práv v Helsinkách, hovorí o desiatkach príbehov z občianskej vojny na Ukrajine, o prípadoch neľudského mučenia zajatcov a rukojemníkov v zariadeniach ukrajinskej tajnej služby SBU a o patologických orgiách sadistov z praporov Azov a Krivbass. Ak sa aj objavja kdesi na okraji zahraničnopolitického spravodajstva informácie Amnesty International o tamojšom porušovaní ľudských práv, nikto tomu v západných médiách nevenuje pozornosť. Rusko-ukrajinské vzťahy nemožno vidieť čierno-bielo, treba rozlišovať, kto porušuje ľudské práva v tomto regióne. Neporušuje ich Moskva, ale Kyjev.

■ IDEOLOGICKÉ BARIÉRY

Šéf slovenského parlamentu vníma Ruskú federáciu ako veľmi významného partnera. Hovorí, že „musíme stavať na tom, čo nás spája,

bez ideologických bariér“, lebo v súčasnosti prevláda negatívistické videnie sveta. „V tejto situácii nie je ľahké budovať mosty, omnoho viac pozornosti sa venuje tým, ktorí ich rúcajú.“ Neboli to podliezavé slová. Také skôr zaznievali z Európskeho parlamentu v podaní slovenského prezidenta Andreja Kisku. Jeho prednes bol len replikou známych fráz: „Je našou morálnou povinnosťou pomáhať deťom, ženám a mužom, ktorí utekajú z domova, aby zachránili svoje životy. A Slovensko by nikdy nemalo váhať pri prejavovaní solidarity našim priateľom a partnerom v EÚ.“ Bola to vlastne kritika politiky jeho vlastného štátu, ktorý neprejavuje dostatočnú mieru solidarity pri prijímaní ilegálnych migrantov. Známa Kiskova téza je dokladom toho, že prezident bez kompetencií a zodpovednosti nerešpektuje zahraničnú politiku vlády.

Časť svojho prejavu venoval prezident aj Ruskej federácii a slovenskej ľahostajnosti k šíreniu ruskej propagandy a ruskému zasahovaniu v rôznych končinách sveta. „Sledujem prebiehajúce vyšetrovanie rozsahu ruského zasahovania do prezident-ských volieb v Spojených štátoch. Potom sa pozriem späť domov, kde nevidím takmer žiadne kroky.“ Aké kroky by mala podniknúť vláda Slovenskej republiky proti Rusku, pisa-telia Kiskovho prejavu neuviedli. Zato mu do textu pripísali, že „bolo by hanbou, keby európsky projekt zlyhal pre našu neschopnosť zastaviť šírenie lži a falošných správ“.

Dva odlišné prejavy – jeden v Moskve a druhý v Bruseli – vyvolali na slovenskej politickej scéne rozporuplné reakcie. Našťastie, národ, pospolitý homo politicus sa stotožňuje s tým prvým prejavom v Moskve.

BESEDNICA

Verejne sa priznávam, že v súčasnosti som zoči-voči mnohým zložitým skutočnostiam, no najmä vzťahom medzi ľuďmi nútený zamestnávať dvoch zdatných špecialistov, ktorí mi pravidelne prinášajú informácie o tom, ako sa veci v skutočnosti majú. Ved' len povážte! Príde ku mne človek v staršom veku a akýmsi zvláštnym hlasom mi oznamuje, že do obchodu práve doviezli čerstvé údenáče. Rád by si kúpil aspoň jedného, ale nemá za čo. Či by som ho nemohol sponzorovať sumou aspoň dve eurá! Moje sedemdesiatšesťročné srdce v živote (no najmä za ostatných dvadsaťosem rokov) toho veľmi mnoho prežilo, nie je z kameňa. Preto bez váhania vyberiem z vrečka tri eurové mince a šikovne ich pustím do náprsného vrečka toho človeka.

Sponzorovanie chamuliara

Ten sa bez slova otočí a odchádza preč. Z okna rohovej izby vidím, že mieri do spomínaného obchodu. Moje srdce sa teší, urobil som dobrý skutok, ten človek je iste hladný, za tri eurá si kúpi údenáča, dva rožky a aspoň trochu sa nasýti. Potom sa ten človek zjavuje na prahu nášho domu čoraz častejšie. Vždy prídeme s tým, že do obchodu práve doviezli nejaké potraviny, rád by si z nich kúpil, ale nemá za čo. Moje dobrácke srdce ma zakaždým pohne k dobrému skutku. Raz tri, raz štyri eurá a ak nemám drobné, zasuniem mu do náprsného vrečka rovno päťeurkov. A teším sa...

Pravda, musím to robiť tajne bez vedomia manželky, lebo ona má na vec úplne iný názor. Ak náhodou nie som doma a ten človek zaklope na naše dvere, manželka mu ponúkne svoju desiatu – chlieb so salámou, ale z peňazí mu nedá ani cent. Jednoducho mu povie, že nemá drobné.

A potom prídeme istého dňa prekvapenie – ako vždy v živote. Raz náhodou spomeniem toho človeka pred tretím susedom a ten hneď povie z mosta doprostá: „Hádám mu len nedávaš nejaké peniaze? Ved' on pije chamulí! (tak na východe označujú lacné ovocné víno). Ved' to je starý chamuliar! Vari si si nevšimol, aký má nos?“

„A aký má nos?“ opýtam sa úprimne.

„Červený ako túž! Bordový! Až takrečeno modrý! Nič mu nedávaj, ved' on to všetko aj tak prechlastá! A lekár mu zakázal piť. Okrem toho má sestru, ostrú ako britva, a ak sa tá náhodou dozvie, že ho v pití podporuješ...“

Tretí sused je seriózny človek, nemám dôvod mu neveriť. Okrem toho sa ostrých sestier bojím ako čert svätenej vody. Predsa však urobím ešte jednu skúšku. Najbližšie dám tomu človeku päť eur a hneď sa po za bučky vyberiem za ním k obchodu, aby som videl, ako sa veci naozaj majú. A vidím. Naozaj! Po chvíli môj človek vyjde pred obchod a v ruke si nesie plastovú fľašu s lacným ovocným vínom, všeobecne známym ako čučo. Mňa vôbec nevnímá. Teda takto je to s tebou, holúbok, pomyslíš si. Sused má pravdu.

Preto nielenže mu nedávam už ani cent, ale hneď začnem zamestnávať dvoch spofahlivých informátorov, aby som vedel, ako sa v dedine veci majú, ak by sa náhodou znovu ukázala potreba niekoho takto či podobne sponzorovať.

Milan ZELINKA

Slováci sa na konferencii na Západe nedostali, českí kolegovia áno

Prehliadame príchod démonov a drakov

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: mediweb

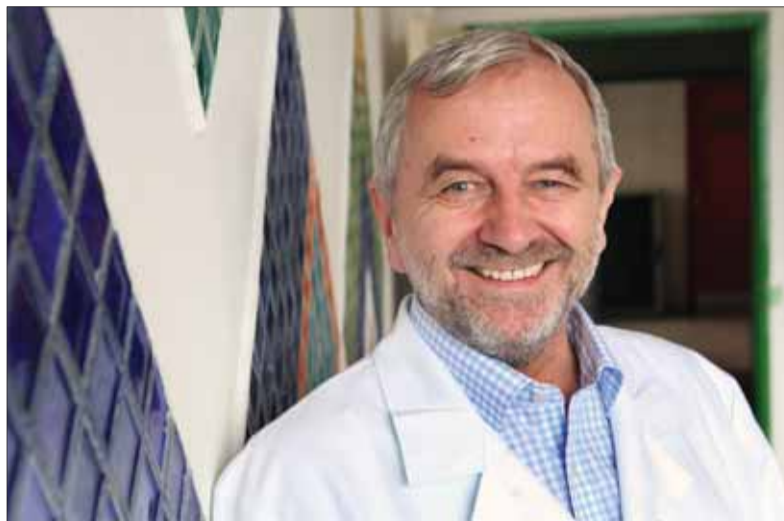
Na Slovensku patrí medzi top lekárov. V roku 1970 bol jedným z dvoch slovenských absolventov lýcea vo francúzskom Dijone. Po skončení medicíny sa zamestnal vo vtedajšom Ústave národného zdravia v Bratislave, kde pracoval „na sanitkách“, na obvod, vo fabrike aj na geriatrici ako priznal, všetko bolo pre neho neskôr veľmi užitočné. Ešte pred rokom 1989 absolvoval dvojmesačnú stáž vo Vietname. V praxi sa potom venoval aj orientálnej čínskej medicíny – akupunktúre a fytoterapii. Pred rokom 1989 nemal možnosť dostať sa na odbornú konferenciu na Západ. Nielen vinou režimu, ale aj preto, že ak sa niečo podarilo, išli českí kolegovia a tí potom ostatných obznamenali o novinkách. Ako je na tom slovenské zdravotníctvo dnes, sa zhovárime s jedným z najväčších odborníkov v hepatológii prof. MUDr. Štefanom HRUŠOVSKÝM, CSc.

• Po roku 1989 navštívil Slovensko americký kongresman a informoval politikov o americkej reforme zdravotníctva, ktorou Clinton vyhral prezidentské voľby. V tom čase slovenské zdravotníctvo bolo v rukách štátu, americké v súkromných. To americké sa malo sčasti zoštátniť, aby sa zdravotná starostlivosť stala dostupnou pre všetkých občanov USA. Na Slovensku sa začal opačný proces – nekontrolovaná privatizácia. Kde v tomto procese zostal pacient, ktorý by mal byť prvoradý pri uvažovaní o reformách?

Slovenské zdravotníctvo bolo v roku 1989 výkonným systémom všeobecne dostupnej starostlivosti o chorých občanov Slovenska. Prispievalo k tomu niekoľko faktorov. Už dve desaťročia sme mali Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky. Zdravotníctvo v tom čase slávalo úspechom riadenia: všeobecné očkovanie, prísne hygienické normy, protiepidemiologické opatrenia, systematická starostlivosť o matku a dieťa, geriatrická starostlivosť, národný kardiologický program, národný onkologický program a iné. Ďalším faktorom bola stabilita spoločnosti – dvadsať rokov bez revolúcie či vojny. Každý občan vedel, kde má praktického lekára, kam má ísť s akou zdravotnou ťažkosťou. Systém bol úsporný, hospodárny, zdravotná starostlivosť bola postupná a dostupná. Využila sa každá koruna, ktorá prišla do zdravotníctva. Pravda, systém fungoval na základe aplikácie tvrdej vládnej moci. Úspechy mal napríklad aj kubánsky systém: na ostrov sa priviezlo povedzme desať sonografov, rozdelili sa po jednom do každého dištriktu a začali s nimi pracovať pôrodnici. Po čase sa nakúpilo ďalších desať prístrojov pre pôrodníkov a prvých desať sonografov dostali röntgenológovia... Aj keď neoficiálne, v Bratislave dodnes platí „socialistická“ rajonizácia nemocníc. Na centrálnych príjmoch a na klinikách si starostlivo uchovávali staré cyklostylované exempláre z osemdesiatych rokov s rozpisom ulíc a lekári v službách sa škriepia nad pacientom, kam patrí. Aj normatívny počet pracovníkov na oddeleniach sú z čias socializmu.

USA sú vzorom vo vede a výskume. Ak sa schválí výskumný projekt, realizácia sa začína do týždňa. Podobný projekt sa v európskych podmienkach začína realizovať po niekoľkých mesiacoch a na Slovensku aj po uplynutí niekoľkých rokov. No čo sa týka zdravotnej starostlivosti, v USA sa jedným transplantujú orgány, kým iní zomierajú na ulici. Je zaujímavé, že Clintonove zdravotnícké reformy nehládali vzor v slovenskom systéme, ale slovenské reformy sa konali podľa západných modelov... Vlastne iba podľa toho, čo ten-ktorý expert pochopil na svojej dvoj- či trojtýždňovej stáži „vonku“ alebo čo nám radili kinderkomandá objednané zo Západu. Lenže hlavným poznatkom zo stáží malo byť, že nikto vo svete si nedá hovoriť do svojho systému zvonka. Každý úspešný model vychádza z potrieb vlastnej krajiny. Rozhľadných Slovákov, ktorí sa vracali z exilu, nikto nepočúval. Ich rady o zachovaní sociálneho charakteru nášho zdravotníctva, podobne ako heslá „kúpajte slovenské výrobky“ boli hriechom proti demokracii. Pritom krajiny, ktoré nám radili čo a ako reformovať, samy nereformovali nič. Odkiaľ mali vedieť, čo nám prospeje?

Precitnutie je kruté. Slúbili sme si lásku, a tak si ľud nevšimol, ako do

Špičkový medicínsky odborník profesor MUDr. Štefan HRUŠOVSKÝ, CSc., otvorene do vlastných radov.

krajiny vtrhli démoni a draci, ktorých cieľom je odvék a základné pravidlo uchvatiteľov, a to je drancovanie či napojenie miestnych systémov na viac-menej trvalo udržateľné vyciavanie. Vtrhli vo forme drogových závislostí, cudzej privatizácie, zavalenia konzumentov zahraničným odpadom. Vznikla novodobá slovenská emigrácia kolosálnych rozmerov. Voľný pohyb osôb, tovarov a služieb je podfuk. Keď odíde lekár do Nemecka či sestru do Rakúska, azda si berie so sebou manželku, manžela, deti, rodičov či svojich tisíc pacientov? To by bol voľný pohyb! Odchod talentov, elit, špecialistov a vzdelaných profesionálov sa kruto dotkol práve zdravotníctva a vznikol nesplateľný ťažký deficit profesií. Už nevoláme expertov zo Západu na radu?!

• Občania v súvislosti so zdravotníctvom počávajú najmä o zefektívnení práce elektronizáciou. Nezhmlievajú sa tým zásadné problémy rezortu?

Elektronizácia zdravotníctva je realita, podstatne skvalitňuje a zjednodušuje zdravotnú starostlivosť, prirodzene, za jediného predpokladu: že sa informácie technológie nezrúta. Pri katastrofe by celý systém zlyhal. Slovensko pred desiatkou rokov získalo veľké finančné prostriedky na elektronizáciu zdravotníctva a postupne ich pomíňalo na často nere realizované zámery, štúdie a projekty. Časť sa však predsa využila, niečo sa vybudovalo. Silným prvkom v elektronizácii je súkromný sektor, ktorý nenecháva nič na náhodu a usiluje sa o maximálnu efektívnosť činnosti. Informačné technológie sú však iba prístriedok, pracovný nástroj v systéme, v ktorom sa odohráva zdravotná starostlivosť. A tou je odpemáti vzťah lekár – pacient. Toto súčasnej spoločnosti uniká. Máme diagnostický či intervenčný supernástroj, ale podstatné je, čo s ním robíme.

Záleží na tom, čo je hlavnou hodnotou: či zdravie, produktivita, alebo peniaze. Ak sú podstatnou hodnotou výnosy, hlavným cieľom je hromadiť kvantú vyšetrení, ošetrení, liečebných postupov a dobre zarobiť. Zamestnávajú sa výkonní lekári, tí naordinujú vyšetrenia, laboratória narobia analýzy, lekári potom napredpisujú lieky a poisťovňa všetko preplatí. Stačí mať pod kontrolou celý kruh: diagnostiku, liečbu, poisťenie. Príkladom z minulosti sú prvé etapy činnosti niektorých súkromných spoločností. Ak je podstatným cieľom zdravotnej starostlivosti produktivita, systém sa zameriava na udržiavanie

o produkt ich práce. Prirodzene, Slovensko stráca investíciu do týchto profesionálov.

• Podľa názoru odborníkov bolo veľkou chybou, že sa v zdravotníctve sprivatizovali lukratívne prevádzky, ktoré prinášajú vlastníkom nezvyčajne veľké zisky a stratové zostali štátu. Aký dosah to má na pacienta a dá sa to napraviť?

Je to presne tak. Veľké centrá ústavnej starostlivosti majú spĺňať viaceré úlohy rezortu. Sú spádovými nemocnicami (district hospitals) a súčasne plnia úlohy koncových nemocníc (referral hospitals), kde sa má poskytovať definitívna, najlepšia diagnostika a liečba. Tam nesmú chýbať moderné diagnostické a liečebné prostriedky, akokoľvek by boli komplexne a finančne náročné. Súkromný sektor si doteraz vyberal čerešničky na torte – lukratívne prevádzky, výkony a pacientov tak, aby jeho činnosť bola čo najvýnosnejšia. Lekár zamestnaný v súkromnom sektore nemusel mať ťažkých pacientov, dôležité bolo, aby budoval, aby zarábala, koľko vládze, vďaka vysokým počtom pacientov, hoci aj zdravých, alebo aby sa zameriaval na výnosné úkony. Nevýnosné či stratové výkony pripadli štátnemu sektoru. Situácia sa však mení. Katastrofálne riadenie rezortu, bagatelizovanie alarmujúcich ukazovateľov, zanedbávanie hlasu odborníkov, ba čo viac výmena elit za priemerné kádre, ako aj prudké zmeny v živote spoločnosti spôsobujú, že súkromný sektor začína vo vybraných oblastiach dominovať. Kolsálny presun lukratívnych činností do súkromných rúk v slovenskom zdravotníctve dopadá na zdravotníctvo na úrovni riadenia a financovania. Podmienky štátom riadenej ústavnej starostlivosti napríklad v Bratislave či v iných mestách sú pre samých zdravotníkov zdrojom trápných pocitov až zahanbenia.

• Vie sa o tom, že lekári prvého kontaktu až osemdesiat percent pacientov posielajú na odborné vyšetrenie, pričom v zahraničí je tento pomer opačný. Mnohí pacienti často využívajú pracoviská lekárskej služby prvej pomoci, lebo čakárne u lekárov prvého kontaktu sú preplnené. Ideálny by bol model rodinného lekára. Je na Slovensku dosiahnuteľný?

Zahraničné modely sú inšpiráciou najmä v tom, že vznikli v zahraničí, a teda patria do zahraničia. Mojm základným poznatkom a životnou skúsenosťou je, že Nemci nekonajú podľa vzoru Slovákov, Holanďania nepotrebnú preberajú systém od Talianov, Francúzi nepreberajú systém od Britov a pod. Poznanie systémov spočíva v tom, že porozumíme, z akých podmienok dospeli v tej-ktorej krajine k súčasnému stavu. Bol som svedkom mnohých prešlapov a omylov pri informatizácii zdravotníctva vo Francúzsku. Isteže, treba študovať jednotlivé systémy zdravotnej starostlivosti a mechanizmy ich vývoja. No treba ich študovať tam, kde vznikali, a nie implantovať zahraničné systémy len preto, že fungujú v krajine pôvodu.

Treba povedať niečo aj do vlastných radov. Zažil som rodinného lekára v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Liečil celú našu početnú rodinu a prišiel hoci v sobotu nadranom k chorému dieťaťu či k nevládnej starkej. Takéto možnosti predsa majú aj dnešní praktickí lekári, no tí sa už roky zariaďujú tak, aby nemali na starosti pohotovostné služby, aby nemuseli navštevovať pacientov doma. Všeobecný praktický lekár má dnes možnosť vykonávať aj viaceré certifikované činnosti, ako napríklad brušnú sonografiu, no mne neprekáža ani lekár distribútor s listočkami, ak pacientov rozposiela správne a racionálne. Oceňujem aj to, ak pacient so závažným nálezom vďaka dobrému lekárovi preskočí etapy a prídere rovno do špecializovanej nemocnice – získava sa tak užitočný čas na vyliečenie.

A nakoniec rezervy sa niekedy dajú nájsť aj u pacientov. Jedného ľahkého pacienta som ošetroval v službe v centrálnej nemocnici bratislavskej nemocnice. Prišiel neskoro večer, lebo takto to má rýchlejšie než u praktického lekára, svoje konanie považoval za vysoko racionálne. Bol to – akože inak – študent manažmentu...

Štrukturálne reformy spoločenstva a eurozóny ostávajú s viacerými otázkami Európu obchádza viac strašidiel naraz

Róbert HÖLCZ – Ilustračné foto: internet

Keď európski politici hovoria o nevyhnutných politických zmenách na starom kontinente, najčastejšie pritom skloňujú pojmy „viacrychlostná Európa a európske jadro“. Tie však doteraz platné právne dokumenty Únie vôbec neregistrujú. Nikto nepozná ich obsah a kritériá zaradenia jednotlivých krajín podľa nich, a preto akékoľvek zmeny v doteraz platnej organizačnej štruktúre Únie si budú vyžadovať aj nové zmluvy, s čím musia súhlasiť parlamenty všetkých členských štátov.

O novej podobe EÚ a eurozóny sa však musí rozhodnúť najneskôr do budúcich volieb do európskeho parlamentu, čo je máj 2019. Podľa všetkého tam budú len členovia eurozóny, ktorí navyše budú zrejme musieť schváliť fiškálnu úniu s harmonizáciou aspoň daňových základov a existenciu spoločného rozpočtu.

HLADANIE AZIMUTU

O budúcom smerovaní Únie však majú vrcholoví európski politici dosť rozdielne názory. Predseda Európskej komisie Jean Claude Juncker pred európskymi poslancami oficiálne odmietol existenciu dvojrýchlostnej Európy. Občania nových členských štátov Únie by podľa neho nemali prísť o právo na posilnenie európskej integrácie. Navrhuje zlúčiť doterajšie samostatné funkcie predsedu Európskej komisie a Európskej rady vďaka zjednodušeniu prijímania zákonov v európskom parlamente, čo však môže oslabiť vplyv národných parlamentov. So spoločným európskym rozpočtom súhlasí, ale je proti vzniku funkcie ministra financií pre eurozónu. Navrhuje, aby jeden z podpredsedov Európskej komisie, na čele ktorej stojí, mal na starosti reformu Únie a spravovanie rozpočtu týkajúceho sa eurozóny.

Inú predstavu o budúcom smerovaní spoločenstva má francúzsky prezident. Popri spoločnej bezpečnostnej službe a spoločnom boji proti terorizmu chce presadiť vytvorenie spoločného ministra financií a zjednotený rozpočet eurozóny. Proti tomu doteraz brojili nemeckí politici, keďže prerodovať peniaze medzi zadlženými

členskými štátmi eurozóny odmietajú. Na reakciu nemeckej vlády na spomínané zásadné problémy EÚ a eurozóny si po aktuálnom vývoji, keď sa na obzore vynárajú nové predčasné voľby, budeme musieť čakať. Čakali sme na programové vyhlásenie netrardičnej nemeckej vládnej koalície, teraz budeme čakať či a kedy tam vládu sformujú, a už vôbec nie je jasné, kto ju povedie?

Vieme však, že bez spoločného stanoviska nemecko-francúzskeho tandemu sa na starom kontinente neudeje nič podstatné. K rozdielnym názorom vrcholových európskych politikov zaujal stanovisko slovenský premiér v tom zmysle, že ho nevyrušujú diskusie o spoločnom ministri

financií pre eurozónu, je však zásadne proti, aby úradníci z Bruselu zasahovali nám do slovenského štátneho rozpočtu.

FRANCÚZSKÉ RESTY

Proces výraznejších zmien na starom kontinente predznamenal viziónejší prejav ambiciózneho francúzskeho prezidenta. Patrilo by sa naň reagovať odporúčaním, nech si najskôr doma „poupratuje“ deficitný štátny rozpočet a urobí aj poriadok s reformou pracovného práva, s ktorou to tiež nebude s kostolným poriadkom, najmä ak Francúzov zvyknutých demonštrovať vyženie do ulíc...

Na začiatok „reformiem“ si treba dať úprimnú odpoveď na otázku,

prečo odchádza z Únie Británia, s ktorou vyjednávači nedospeli zatiaľ k nijakému zásadnému rozhodnutiu týkajúceho sa práv občanov EÚ a Británie po brexite, finančného vyrovnania doterajších záväzkov či nemennosti hraníc medzi írskymi republikami. Podľa ostrovej tlače sa najnovšie objavila informácia, že britské ministerstvá sa pripravujú aj na alternatívu, že v spomínaných troch oblastiach nemusí k dohode ani prísť a Británia by opustila EÚ bez dohody s dôsledkami, ktorých dosah netušíme. Aj posledný neformálny samit lídrov Európskej únie v estónskom Talline, ktorý sa uskutočnil kvôli digitalizácii, úniku a bezpečnosti informácií, sa tiež zaoberal problematikou budúcich vzťahov s Britániou, a nie diskutovanými zmenami budúceho fungovania EÚ a eurozóny, ktorých presadenie bude obrovský inštitucionálny problém. Slovensko je člen V4, pričom jej ostatní členovia nie sú v eurozóne, a preto ich úsilie o integráciu nemusí byť také naliehavé ako v našom prípade. Či to bude mať vplyv na doterajšie nadštandardné obchodné vzťahy, nebudeme rozoberať aj preto, že návrhy najmä od francúzskeho prezidenta smerujú viac k vzniku Spojených štátov európskych a k strate doterajšej suverenity národných štátov, s čím zrejme nebudeme súhlasiť. Povedať len, že krajiny, ktoré sa chcú integrovať, majú na to právo a tie ostatné nech sa pozerajú zboka a nezdržujú, je podľa všetkého začiatok rozpadu doterajších európskych štruktúr. Takže Európu momentálne obchádza niekoľko strašidiel naraz...

Prezentácia srbských rukopisov v bratislavskej Univerzitetnej knižnici Sviatok knižničnej kultúrnej spolupráce

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

Univerzitná knižnica v Bratislave bola v minulých dňoch dejiskom výnimočnej kultúrnej udalosti dokumentujúcej srbsko-slovenskú kultúrnu spoluprácu. V priestoroch Seminárnej sály sa 9. novembra uskutočnila prezentácia publikácie Srbské rukopisy na Slovensku, ktorá vyšla v Belehrade v roku 2016. Záštitu nad podujatím mal minister kultúry Slovenskej republiky Marek Maďarič. Publikáciu za účasti veľvyslancu Srbskej republiky na Slovensku Jeho Eminencie Šani Dermaku a generálneho riaditeľa sekcie kultúrneho dedičstva Ministerstva kultúry SR PhDr. Radoslava Ragača, PhD., predstavil autorský a výskumný tím pod vedením riaditeľa Knižnice Srbského patriarchátu Dr. Zorana Nedeljkičoviča.

Podujatie otvorila privítaním hosti generálna riaditeľka UKB Ing. Silvia Stasselová, ktorá vo svojom príhovore pripomenula takmer storočnú históriu knižnice a vyzdvihla jej súčasný význam ako modernej knižničnej inštitúcie. Predstaviteľ MK SR v príhovore vyjadril radosť, že rukopisy z našich fondov prispeli k prehĺbeniu poznania srbského kultúrneho dedičstva. Tiež vyzdvihol dôležitosť kultúrnych odkazov na stáročnú kohabitáciu oboch národov. Dr. Zoran Nedeljkič potom ako koordinátor projektu Svätej archiepejskej synody Srbskej pravoslávnej cirkvi a vlády Srbskej republiky pozdravil účastníkov v mene jeho svätosti pána Irineja, patriarchu srbského, ako aj ministra kultúry Srbskej republiky Vladana Vukosavljeviča. Stručne priblížil projekt, ktorý sa začal výskumom v roku 2008. Cieľom projektu predstavuje odborné spracovanie všetkých srbských rukopisov v zahraničí, pričom konštatoval, že doteraz boli kompletne spracované rukopisy v Česku, v Maďarsku, vo Švajčiarsku a na Slovensku. Do konca roka 2018 má byť podľa neho dokončený výskum rukopisov

v Rakúsku a Poľsku. Rukopisy zo Slovenska boli vydané po rukopisoch z Čiech (2015) v poradí ako druhý publikovaný výstup projektu.

vaných zbierok z fondov slovenských inštitúcií. Dr. Nedeljkič vo svojom príhovore nezabudol poďakovať za ústretovosť a spoluprácu predstavite-

Pracovná atmosféra prezentačného fóra monografie o srbských rukopisných pamiatkach na slovenskom území.

Z. Nedeljkič zdôraznil výnimočnosť projektu, ktorý mapuje históriu a kultúru Srbov, pričom spracované rukopisy podľa neho potvrdzujú existenciu Srbov všade, kde boli nájdené. Okrem významu pre srbskú kultúru zdôraznil aj slovenský aspekt spolupráce, a to je pomoc pri spracovaní týchto vzácných, doteraz nespraco-

vaných zbierok z fondov slovenských inštitúcií, v ktorých sa predmetné rukopisy nachádzajú, a to Univerzitetnej knižnici v Bratislave, Slovenskej národnej knižnici-Literárnemu archívu v Martine, Knižnici Gréckokatolíckej teologickej fakulty v Prešove a Východoslovenskému múzeu v Košiciach. Poďakoval aj ministrom M. Maďaričovi

Hlavná budova Univerzitetnej knižnice v Bratislave.

za prevzatie záštity, Dr. R. Ragačovi a riaditeľke UKB S. Stasselovej za umožnenie prezentácie v priestoroch UKB, ako aj všetkým pracovníkom knižnice, ktorí boli zainteresovaní na príprave. Za organizáciu podujatia poďakoval aj Bojanovi Radovanovičovi z Kultúrneho inštitútu Srbov na Slovensku.

Samotné rukopisy bližšie predstavil a publikáciu uviedol profesor Zoran Rankovič z Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Univerzity v Belehrade. Publikácia predstavuje katalógovým spôsobom spracovaný archeografický opis ôsmich srbských rukopisných kníh a cyrilských zlomkov zo Slovenska, z ktorých sa sedem nachádza v zbierkach už spomínaných slovenských kultúrnych inštitúcií a jedna – Spišské cyrilské zlomky, ostala po požiari zachovaná len vo fotografickej dokumentácii, pričom napríklad rukopis z Prešova patrí k najkrajším srbským rukopisom zo 17. storočia.

TAKŽE TAK

Dnes sa len preťažko hľadá a nachádza pravda. Často akoby pravda mala byť klamstvom a klamstvo, vyslovená lož naopak pravdou. A predsa nie lož, ale pravda oslobodzuje. Pravda akokoľvek nepríjemná a nemilá. Lebo koniec koncov – podľa Johanna Wolfganga Goetheho – pravda, ktorá mrzí, je lepšia ako lož, ktorá potešuje.

Je tu čas vraviť pravdu

Ak chceme ostať slobodní, je najvyšší čas hovoriť pravdu.

A pravda je taká, že reálna svetová politika je na začiatku tretieho tisícročia neuveriteľne cynická. Uvažuje sa o nadvýkčnosti populácie, prenikajú správy o tom, že svetu „by stačila“ jedna miliarda obyvateľstva a „nadvýtok“ (teda šesť a pomaly viac miliárd ľudí) sa má „riešiť“ vojnami či chorobami. Západná civilizácia narazila na svoj strop ako svojho času Rímska ríša. Je v morálnom úpadku a zachraňuje sa vymývaním mozgov svojím obyvateľom.

Keby sme sa pokúšali pomenovať príčiny zániku Rímskej ríše, akoby sme hovorili o prítomnosti: základná vojenská služba bola zákonom zrušená, armádu tvoria len zdolníci, daňové zaťaženie obyvateľstva neustále rastie, úroveň vzdelania rapídne klesá, kto sa dostane do pozície, že môže zo štátneho kradnúť, väčšinou tak robí a štátny dlh rastie, verejné funkcie sa stávajú predmetom korupcie a zisku, vzormi nie sú statočne pracujúci ľudia, ale takzvané celebrity, umelecké diela sú škaredé, nevkusné, nič nehovoriace, a napriek tomu za ne bohatí zaplatia veľké sumy, stáročiami preverené hodnoty – ako česť, zmysel pre povinnosť, zodpovednosť, nadšenie pre prácu, pre dobročinnosť, zápal pre veci verejné – sú zosmiešňované, veľká väčšina obyvateľstva preferuje bezduchú zábavu pred prácou, tradičná rola otcov ako živiteľov rodiny je spochybňovaná, množia sa rozvrátené ľudské vzťahy, výchova detí je na príťaž, deti sa rodí čoraz menej, ľudia sa starajú o domácich miláčikov (mačky, psy) väčšmi ako o svojich starých rodičov, prichádza veľké množstvo cudzincov... Už blízka budúcnosť ukáže, kade a ako pôjde ďalej svet, Európa a v nej aj Slovensko. Sny svetovládov, globálnych prediktorov o „európskom jadre“ búrajú voličské hlasy všade naokolo. Už čoskoro uvidíme, čo na nás vymyslia tí, ktorí vymysleli bolševizmus, fašizmus a iné „izmy“. Lebo tí nespia.

Marián TKÁČ

Kresba: Andrej MIŠANEK

Nemožno sa čudovať, že pltníci a ich blízki názov Komárna vyslovovali kedysi priam s posvätnou úctou. Lebo toto mesto pre väčšinu pltní predstavovalo cieľ dlhej a krkolomnej púte aj úspešné zavŕšenie ďalšieho obchodného prípadu. Tu dostal pltník zasluženú plácu, tu si mohol vystrieť ubolené údy, tu sa mohol konečne poriadne najesť aj napiť. Komárno sa prouto stalo svetlým bodom na mape slovenského pltníctva, symbolom šťastných momentov a nádeje na skoré zvítanie sa s dalekou rodinou a domovom.

■ VEĽKÝ PLAC

Plte sa zbíjali najmä v liptovských príbrežných dedinách, ale aj v Turci, na Orave a v Trenčianskej stolici. Do jednej nahotovili až päťdesiat kubických metrov dreva. Niektoré končievali v Novom Meste nad Váhom či v Hlohovci, no väčšina doplávala až do Komárna. A bolo ich neúrekom, veď Monografia Komárňanskej župy z roku 1907 uvádza, že v roku 1890 ich dovedna narátali dvadsaťtisíc, v špičkových časoch ich prirazilo až sto denne! Toto obrovské množstvo dreva sa vyťahovalo na breh, triedilo a spracúvalo na tri kilometre dlhom a tristo metrov širokom „veľkom pláci“ medzi ústím Váhu do Dunaja a dnešným železničným mostom na trati do Nových Zámkov. Tu sa uzatvárali aj veľké obchody. Z dobových prameňov sa dozvedáme, že v polovici 19. storočia pôsobilo v Komárne osemdesiat obchodníkov s drevom. O ich truhliciach a kasách, údajne plných zlata a striebra, sa rozprávali legendy.

■ POVINNÁ ZASTÁVKA

Stalo sa písaným aj nepísaným pravidlom, že každá plť sa musela v Komárne zastaviť. Z najdravších a najkvalitnejších brvien sa tu poskladali väčšie plte usposobené na plavbu po Dunaji. Takto sa potom liptovské či trenčianske drevo dostávalo nielen do Budapešti, ale i nižšie – dobové pramene spomínajú aj Bulharsko či Turecko. Na pltiach sa dovážal na Dolniaky aj nedostatkový tovar, najmä syry, bryndza, soľ, keramické a hrncárske výrobky, ba i tren-

Vďaka pltníkom bolo Komárno najväčšie stredisko obchodu s drevom v Uhorsku

Osem storočí dolu Váhom

František BUDA – Foto: internet

Ktoré mesto najčastejšie rezonovalo v myšlienkach či pred duševným zrakom slovenských pltníkov, ich príbuzných a priateľov? Jednoznačne Komárno! Zakaždým, keď sa plť odrážala od hornovážskych brehov, početná skupina dedinčanov pltníkov vypravádzala týmto rozlúčkovým pozdravom: Idú plte dolu vodou. Daj im, Pán Boh, dobrú vodu! / Šťastlivú cestu ku Komárnu mestu!

Po nebezpečnom úseku pri skalách Margita a Besná je na dohľad hrad Strečno...

Ak boli vhodné podmienky, plte s drevom sa plavili aj po Horehroni až od Beňušu.

Plte s drevom sa po dramatickej plavbe na hornom úseku dostávajú k Žiline 1930 – 1936.

Cieľ pltní bol až v Komárne, kde si pltníci vydýchli po dlhej plavbe. Nie však v hoteli Royal...

čianske pivo, ktoré vraj bolo chutnejšie ako domáce. Stávalo sa, že plťami cestovali tiež ľudia, zavše aj osoby z vyšších kruhov.

Začiatok 20. storočia predznamenoval rýchly koniec pltníctva. Nahradila ho rýchlejšia a bezpečnejšia železnica, no svoju negatívnu úlohu zohrala aj úprava Váhu či nové usporiadanie štátov po prvej svetovej vojne. V roku 1900 do Komárna

doplávalo už len osemtisícšesťsto pltní a v roku 1926 iba necelých štyritisíc. Poslednú plť na Váhu Komárňania videli okolo roku 1935.

■ ZUBATÁ SPOLOČNICA

Plavba po Váhu nebola v tých časoch vonkoncom romantická, akoby sa našincom mohlo zdať. Vyčnievajúce skalné bralá, často sa meniace riečne prúdy, nepredví-

dateľné vírenie hladiny, povodňové vlny – to všetko robilo Váh zradným a nebezpečným, na čo zaplatil životom nejednen mladý pltník. Hovorievalo sa, že mŕtvý odletel na doske do Komárna. A tiež že pltník jednou nohou stojí na plti a druhou v hrobe. A pretože s riekou nebývali nikdy žarty, nejedna matka takto varovala svoju dcéru: Dcéra moja, neber si pltnička,

/ Lebo budeš čoskoro vdovička! Odmietnutí mládenci reagovali na to takouto piesňou: Keď budem v Komárne / pôjdem do kasárne. / Dám tam svoju pravú rúčku, potom je už márne...

Krušný pltnícky život sa stával znesiteľnejším až poniže Serede, kde sa Váh zmenil na pokojnú nížinnú riekou. Už nebolo treba stále sa mať na pozore a naskytla sa aj možnosť doplniť si zásoby v najbližšej usadlosti. Často plť prirazili k brehu pri známej krčme, kde si vážski chlapi dožičili drzkového guláša a najmä borovičky – tej občas vypili viac, akoby sa bolo patrilo. Nie nadarmo bola v tých časoch hitom táto pieseň z ľudovej tvorivosti: Ej veru, pltníci, / však vy dobre viete, / kde je krčma ktorá: / Jedna je pri Veči, / druhá pri Komoči!, tretia pri Vízváre, / a štvrtá v Komárne.

Aby sme boli v obraze – Veča je v súčasnosti mestská časť Šale, Komoča ľavobrežná vážska obec v Novozámockom okrese a Vízvár ulica v obci Kameničná neďaleko Komárna...

■ DRINA NA VODE

Občania Komárna pltníctvo všemožne podporovali a usilovali sa obchod s drevom rozvinúť do takej miery, aby úspešne konkuroval Rakúšanom. Bohatších pritom viedla vidina ďalšieho zisku, chudobnejší si zasa cenili možnosť zamestnať sa pri rozrabaní brvien na dosky, šindle a laty. Pltníci tiež mali ku Komárnu srdečný, priam familiárny vzťah, veď ono stelesňovalo výsledky ich neľahkého úsilia, ba zavše až driny.

Atmosféra medzi domácimi a prichádzajúcimi bola priateľská, veď ich zbližovala spoločná práca. Dosvedčuje to aj jednoduchá slovensko-maďarská básnička, na ktorú sme naďabili v 17. čísle týždenníka Komáromi Lapok (Komárňanske listy) z roku 1907: Dobré ráno! Tu sme už / z Liptovskej stolice. / Doviezli sme veľa dreva / na domy tisíce...

Básnička sa končí varovaním, že keď už nebudú po Váhu plávať plte, Komárno čaká pozdrav „Dobrá noc!“. Žiaľ, toto ľudové proroctvo sa naplnia aj v dnešných dňoch, keď mesto pri sútoku Váhu a Dunaja balansuje medzi stagnáciou a útlmom.

Hymnické piesne sú hrdý a nespochybniteľný slovenský národný klenot – VII. časť Smútok, radosť, emócie v hymnických piesňach

Lubica VOZÁROVÁ-STRÁŽAYOVÁ – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Hymnické piesne sú odrazom pocitov autorov, ich dojmov z prežitých i nadchádzajúcich udalostí. Smútok a nostalgiu často strieda radosť i viera. Slovenský národ sa v pomerne krátkom časovom úseku jedného storočia vyskytol v situáciách, v ktorých jeho životaschopnosť bola skúšaná zo všetkých strán. Nepriaznivá politická situácia, maďarizačné tlaky, boj za sebaurčenie a s tým spôsobené ekonomické dôsledky ho vyčerpávali a často boli príčinou odchodu krajanov.

Nostalgiu za revolučnými časmi, keď Slováci bojovali so zbraňou v ruke za svoju národnú slobodu, vyjadruje báseň Pieseň, slovenského „pevca lásky a prírody“ Andreja Sládkoviča. Trinásteho februára 1861 poslal autor báseň na zaradenie do tlaču práve pripravovaných jeho Spisov básnických so sprievodným listom: „Doposielam Vám tu najnovšie novorodenča mojej Múzy pod menom všeobecným „Pieseň“, ak ho pokrستíte dľa obsahu jinakč, všetko dobre. Aug. Krčmery, garansecký farár, zložil na ňu nápev s sprievodom fortep. výborný.“

■ HOJŽE, BOŽE...

Sládkovič teda už v liste dal zvolenie na uverejnenie pod názvom, vyplývajúcom z textu, a pod tým aj báseň nakoniec znárodnela a zaradila sa tak natrvalo medzi najkrajšie hymnické piesne kresťanského charakteru. Podľa prvých veršov, akými sa začína jej všetkých päť slôh, zapísala sa do pamäti ľudu pod názvom Hojže, Bože. Pesimisticky ladená je od začiatku – krdeľ sokolov sa mení na osamelých havranov; básnik v nej popri smútku za slobodou: „Hojže,

Bože, jak to krušno, / keď sloboda ťa nahá ...“ vyjadruje clivosť nad odchádzajúcou mladostou a nadchádzajúcim sklomkom života: „Hojže, Bože, jak to smutno, / keď mladost' sa pomnie...“

Ako žiaľ nad častým opúšťaním rodnej hrudy a roztratením sa mnohých našich krajanov po širom svete vyznievajú verše prvej slohy, hoci báseň vznikla pôvodne v čase básnikovho sklamania nad utiahnutím sa a roztratením štúrovcov:

SERIÁL

Ani pesimisticky a nostalgicky ráz nezabránil, aby si ju národ nezamiloval, lebo svojím nadčasovým textom pasuje do každej doby. Dodnes ju majú mnohé spevácke zbory v repertoári. Vznikla v rokoch „slovenského sklamania“, niektoré jej verše ju však zároveň predurčili na pieseň vystahovalectva ako reflexiu iného zo smutných období našich dejín. Mnohí zúfali Slováci opúšťali svoju vlasť, v ktorej nemohli nájsť podmienky na dôstojné živobytie, a vydali sa naprieč širým svetom, nevediac, či raz ešte budú môcť pobožkať rodnú

Dušu Slováka zaplnia láska k domovine. Tam sú jeho korene, viera i nádej. Aj v d'alekej cudzine ho vždy nabádala na návrat domov – ako napísal Štefan KRČMERY – ešte aj v nebi sa mu cnie za rodným krajom...

zem. Hymnické piesne nemohli nereagovať na túto bolestnú časť našej histórie.

„Aká si mi krásna, ty rodná zem

moja!“ Jedno z najkrajších vyznaní rodnej vlasti po túžobne očakávanom návrate z d'alekej cudziny, ktorý, žiaľ, mnohým nebol už dopriať.

Nesmiernu krásu našej vlasti si uvedomoval Peter Bella Horal (vl. menom Peter Dobroslav Bella), ktorý s láskou k Slovensku v srdci pokračuje: „Krásne i tie hory, kol teba čo stoja...“ Ako úradník pracoval vo viacerých častiach Uhorska a za jeho milovaným rodným krajom sa mu veľmi cnelo.

■ TÚŽBA ZA DOMOVOM

„Z najväčšej čiastky Horalových piesní zaznieva túžba za domovom. Z úradnickej chyžky peštianskej letia vzdychy do Liptova, ku Kriváňu, k Váhu, s ktorými bola zrazená jeho detská duša, bez ktorých mu tak ťažko bolo žiť.“ Slová literárneho kritika Štefana Krčmeryho vystihujú pocity básnika. Báseň Návrat vytryskla na sklonku 19. storočia (1897) z básnikovho vnútra ďaleko od domova a dnes len málokto vie, že práve ona sa stala podkladom pre preslávenú hymnickú pieseň Aká si mi krásna, neskôr zhudobnenú Eugénom Suchoňom. Je tou najnádhernejšou a najcitlivejšou oslavou krás rodného kraja, jeho prírody, akú môže stvoriť len človek, ktorý sa pohľadu na všetky tieto krásy musel vzdáť.

Bolesť nad nemožnosťou dýchať slovenský vzduch ďaleko od domova vyjadrujú najlepšie posledné verše každej slohy: „Zehnám vás, vítam vás / vďačnými slzami.“ Nečudo, že pieseň sa stala akousi vystahovaleckou hymnou a spolu s jeho zhudobnenou básňou Materinská reč v cudzine (1893), v ktorej sa vyznáva k láske k rodnej reči v podobnom klivom duchu i štýle, ako sa v predošlej vyznáva k láske k rodnému kraju, patrí tiež medzi stabilný repertoár speváckych súborov.

Kompilácia má šancu nadhlo ostať v repertoári bratislavskej Novej scény

ABBA na Sprušanského a Sarvašov spôsob

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: NS

Ruppeltovej a Sarvašova Mamma Mia! prináša nenáročný, ale značne emotívny príbeh. Diváci si hneď na začiatku predstavenia obľúbia hlavnú hrdinku Sofiu, ktorá od detstva túži spoznať svojho otca, no jeho meno jej matka Donna nie a nie prezradiť. Ako by aj mohla, keď ho ani sama nepozná. Pred rokmi zažila na jednom z gréckych ostrovov viacero milostných dobrodružstiev, nemožno sa teda čudovať, že si nie je celkom istá. Ak by sa do rúk už dospelej Sofie nedostal matkin denník, isto by sa ho ani ona nepokúsila vypátrať...

Zalúbená Sofia zatají nielen pred matkou, ale aj pred svojim snúbencom Skytom, že na svoju svadbu, ktorá sa má odohrať na ostrove v Grécku, kde má jej matka hotel, pozve potenciálnych otcov – dokonca až troch. Všetci pozvaní prijímajú, a tak úsmevný príbeh nadobudne dramatické rozmery. Zúčastnení otcovia vrátane matky Donny a jej dvoch kamarátok z čias bujarej mladosti si začnú spomínať na večierky i spoločné milostné avantúry. Všetci si prišli na ostrov vyhodit' z kopytka. Nikto z nich ani len nepomyslel na následky, ktoré sa ukázali až po rozchode. Osamelá Donna znášala tehotenstvo statočne a po čase sa jej narodila dcéra Sofia. Tej sa na konci príbehu podarí rozlúsknuť vyššie dvadsaťročné mamino tajomstvo. Či je Sam jej skutočný otec, nie je podstatné. Dôležité je, že jej matku Donnu úprimne miluje a je ochotný zostať s ňou v hotelovom komplexe, ktorého projekt voľakedy pre svoju lásku navrhol.

■ CHYTLAVÉ HITY

Počas celého predstavenia herci, zároveň tiež speváci i tanečníci, zaspievajú nestarnúce hity

Muzikál popri speváckych a tanečných výkonoch vracajú do čias vzniku legendy aj extravagantné, gýčovité kostýmy.

legendárnej skupiny ABBA, preslávenej nielen v rodnom Švédsku, ale na všetkých pódiumoch sveta. Extravagantné gýčovité ligotavé volánikové kostýmy sa dnes možno zdajú byť smiešne, hrubé podpätky a vysoké podrážky na strieborných či zlatých čižmičkách, ktoré podľa verných dokumentárnych nákrasov zhotovi-

vili v krajčírskych dielni Divadla Nová scéna, sú dávno nedomoderné, lenže jedinečné. Skupina ABBA, ktorú tvorili dva páry, pôsobila v rokoch 1972 – 1982 a za ten čas sa vyšplhala v rebríčkoch počúvanosti na samotný vrchol a získala mnoho ocenení.

RECENZIA

Dvadsaťpäť rokov po jej rozpade prišla britská producentka Judy Craymerová na nápad prinavrátiť obľúbenú hudbu na javiská divadiel v úplne novej podobe. A tak formou muzikálového spracovania, pričom dej vonkoncom nesúvisí so samotnou skupinou, s jej životom a so súkromnými osudmi členov tejto populárnej formácie, prinavrátila nepriamo ABBA pred zraky diváckej verejnosti. Podmienkou švédskych autorov fascinujúcej hudby a niekdajších členov kapely Björna Ulvaeusa a Bennyho Andersona bolo zachovať pôvodné texty, ako ich hrávali na koncertoch. Pred prekladateľkou Alexandrou Ruppeltovou a textárom Martinom Sarvašom stála istá bariéra bezbrehej voľnosti, ako sa ujať dvadsiatich piatich svetovo známych textov.

Dobrá vec sa podarila. A vidno to aj na súbore...

Úlohu zvládli a vďaka Sarvašovmu majstrovstvu jednotlivé skladby nielenže posúvajú dej dopredu, ale inscenácia získala humornosť, aktuálnosť, ba i posun do nášho slovenského priestoru. Hudobné naštudovanie Ľubomírom Dolným, ktorý aj diriguje orchester počas predstavení, a invenčná réžia Svetozára Sprušanského dvíhajú kvality príbehu o troch silných ženách ešte vyššie.

■ ZVLÁDNUTÉ PARTY

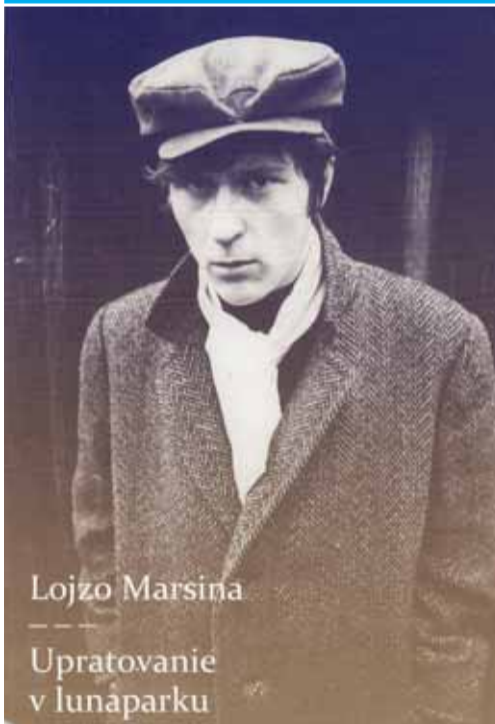
Staršia a stredná generácia si isto pamätá, že skupina ABBA sa stala so skladbou Waterloo absolútnou víťazkou sledovanej európskej hudobnej súťaže Eurovision Song Contest a v roku 2010 ju uviedli do Rockenrollovej siene slávy. Aj keď tento muzikál od roku 1999, keď mal premiéru v Londýne, uvádzali mnohé svetové javiská, som presvedčená, že slovenská premiéra i ďalšie oča-

kávané predstavenia v podaní takých výborných umelcov, akými sú Katarína Hasprová či Soňa Norisová v úlohe matky Donny, Romana Dang Van alebo Miroslava Drínovská ako Sofia, Sisa Sklovská v alternácii s Janou Hubinskou v úlohe Donninych priateľiek, Jeanette Švoňavská či Zuzana Vačková ako kamoška Rosie, niekdajší milovníci – Sam v podaní Róberta Haláka či Marcela Ochránka, Harry, ktorého stvárňuje Martin Kaprálik, Bill – Peter Kočíš v alternácii s Pavlom Plevčíkom, tiež Sky zalúbený do Sofie v kreácii Dáriusa Kočího alebo Patrika Vyskočila s ich tenorovými hlasmi, majú obrovskú šancu uspieť. Nový muzikál Mamma Mia! už počas obidvoch premiér naznačil všetky predpoklady na bohatú návštevnosť, zároveň spokojnosť publika, ktoré má rado dobrú hudbu, zmysluplný dej a vynikajúce herecké výkony protagonistov.

Lojzo Marsina: Upratovanie v lunaparku, Vydavateľstvo Verbis, 2017

Let na karuseli myšlienok

KNIHA TÝŽDŇA

Lojzo Marsina

Upratovanie v lunaparku

Existujú knihy, ktoré sú po štýlovej stránke doslova čitateľským dobrodružstvom plným prevrpení. Autor sa hrá so slovom, ale aj s dejom a so svojimi postavami spôsobom, ako by chcel vyskúšať, kam až môže zájsť vo svojej fantázii. Medzi takýchto autorov nesporne patrí aj prozaik a básnik Lojzo MARSINA, rodák zo Žiliny.

Kde vlastne autor upratuje? Podľa titulu knihy v lunaparku, no to najväčšie upratovanie sa odohráva v myslí jeho postáv. Prenesené v labyrinte hlavy moderného človeka, ktorý blúdi v digitálnom informačnom bludisku, v ktorom objavuje neustále nové veci. A je tam všetko. Teda takmer všetko... Lunapark aj Sväté písmo, halucinačné stavy aj partia mariášu, permonik aj slávny grafik Gustáv Doré. Sú tam priatelia pri poháriku vína, bláznivi proroci, čarodejníci s madam zvanou Psyche a výpočet by mohol pokračovať donekonečna. Autor, skrátka, rozohral hru plnú inotajov, literárnych a historických alúzií, absurdít a až surrealistických obrazov, a to všetko s riadnou dávkou ironie či sarkazmu. Táto hra je mimo priestor a čas. Táto hra vtiahne do seba čitateľa ako spev sirén a on si môže vychutnať jazdu na v tej najčudnejšej lunaparkovej atrakcii zloženej zo slov. Žijeme životy, ktoré sa nám len preto nezdaajú absurdné a čudné, lebo sa schováme do zdanlivého bezpečia každodennej rutiny a takzvaného zdravého rozumu. Lojzo Marsina svojou prózou Upratovanie v lunaparku túto takzvanú každodennosť spoľahlivo rozbíja a my si môžeme v náhlych zábleskoch uvedomiť, že veľa vecí okolo nás sú v skutočnosti úplne iné, ako si nahovárame. Za všetkým treba hľadať ľudský príbeh. V tejto knihe nie je podaný uhladeným rozprávačským štýlom, ale rozšantene a provokatívne. Spolu s básňami, ktoré doň autor vkladá, núti čitateľa uvoľniť sa a zapojiť svoju fantáziu. A to je dobre. (mab)

NEKROLÓG

Richard BLECH

Slovenskú filmovú kultúru opustila tvorivá osobnosť

Telefónát od dcéry prišiel až po pohrebe. Tak si to vraj otecko prial. Nezaprel sa ani na ostatku. Nikoho nechcel zaťažovať ani len vlastným pohrebom. Richard BLECH (1930 – 2017), môj starší kamarát z Kokavy nad Rimavicou a v najkrajších šesťdesiatych rokoch kolega v Smene. Ak boli tie mládežnícke noviny dve desaťročia najpopulárnejšie, nebola to len zásluha reportérov Gryzlova, Ferka, Kalného, Smolca, Vároša, nielen pre športovú rubriku s osobnosťami, ako boli Mráz, Kšíňan, Lukáč, Durišin, ale aj pre príťažlivosť kultúrnej rubriky, v ktorej sa vystriedali také mená ako Jarka Blažková, Ján Škamla, Ján Beňo, Vladimír Štefko, Stano Bachleda – a stále ju viedol rozhladený Richard Blech.

Patril medzi prvých absolventov vysokoškolského štúdia na Slovensku (so S. Kalným, s J. Verešom a J. Kmeťom). Viac ako desaťročie viedol oddelenie kultúry v Smene a medzitým sa stal rešpektovaným filmovým kritikom, ktorý dostával pozvania na veľké festivaly vo svete – od Benátok a Berlína po Canes či Karlove Vary. Vyštudoval postgraduál teórie a dejin filmu na Masarykovej univerzite v Brne a získal tam doktorát. Tesne pred pookupačnou masovou čistkou v Smene prijal pozvanie vznikajúceho Encyklopedistického ústavu SAV – to ho zachránilo pred dvadsaťročným vylúčením z tvorby. V prvej veľkej Encyklopédii Slovenska viedol oblasť kultúry. Sám už predtým a potom napísal niekoľko vzácných diel: Panoráma svetovej kinematografie, Svet filmových režisérův, Malá encyklopédia filmu, Martin Holly – život za kamerou, Kameraman Stanislav Szomolányi, Kto je kto na Slovensku – prepotrebná encyklopédia, ktorá hneď po novembri '89 vyniesla na svetlo zakázané či umlčané osobnosti. Vrcholom jeho tvorby je však dvojväzbový slovník Encyklopédia dramatických umení, v ktorom spojil svoje lexikografické skúsenosti s intímnu znalosťou filmu a divadla.

Bude nám chýbať. Vďačme však za bohatstvo, čo nám stihol zanechať. (jč)

HUMORESKA

Jusko si na staré kolená obľúbil malé presso, nespisovne označované aj ako pikolo či spisovne, ale tiež nie po našsky – ristretto. Pravda, nevypil ich toľko ako Taliani, ktorí počas dňa zvládnu aj šesť takých kávičiek. Jemu stačila jedna, mimoriadne si ďalšiu doprial aj popoludní.

Na ich prípravu si v akcii kúpil kávovar. No ako na potvoru pokazil sa. Kým pride z opravy v rámci záruky, Laborcom pretečie veľa vody... A tak sa rozhodol, že vyskúša miestne kaviarne a hotely. V najbližšom hoteli ho už poznali. Ráno, a to

prosím u ranných vtáčat, akým bol aj Jusko, znamená čosi po šiestej, ho už čakali čerstvé noviny a pripravovali mu

nielen svoje krásne chrupy, sladké tváričky ako ten cukrík na tanieriku, ale aj skryté či tušené vnady zahalené ele-

hovoril, že chodí na kávičky od Aničky...

Aby si vychutnal aj iné kávovary (ako ho celkom opráv-

tribučnej spoločnosti s opraveným kávovarom. Konečne, povzdychla si manželka, keď ho Jusko vybaľoval. Chvilu sa zdalo, že kávovar nie je v poriadku, pretože hneď nenaškoľ, ale to len chvíľu, akoby si chcel s obidvoma trochu pošpásovať. Vzápätí sa z neho spustili dva tenké voňavé pramienky nápoja. Jusko nedokávo kávičku ochutnal. Nebola taká dobrá ako tá v neďalekom hoteli či v navštevovaných kaviarňach. Ale to predsa manželke povedať nemohol. Pochopil, že opravou kávovaru sa jeho kávičky aj Aničky skončili...

Marián ŠIMKULIČ

Juskove malé kávičky od Aničky...

jeho obľúbenú malú kávičku. A recepčné, pretože kávovar a malý bar stáli pri recepcii, mu priniesli kávičku na terasu spolu s novinami, cukrom, pohárom vody i bombónikom, ktorý sa mu rozplýval na jazyku. A pridali úsmev, aký vedia vyčariť len mladé dievčatá a ženy, odhafujúc pritom

gantným kostýmčekom alebo ich ponúkali na obdiv v príliehavých minisukniach či obopínajúcom dekolte. Ako si všimol na menovkách, pripnutých na miestach, kde sa každý muž, a tobôž dôchodca, rád pozrie, volali sa Anka, Janka, Lucia. Najviac bolo Aničiek, preto aj kamarátom žartom

nene podozrievala manželka), nechal sa obsluhovať ďalšími peknými čašničkami, pretože do kaviarni, kde také neboli, ani nechodil. Okoštoval kapučíno, ľadovú aj írsku kávu, spoznal Dorotky, Magdušky i Martušky..., ale v kaviarňach stále viedli Anky a malá kávička. Po mesiaci prišlo auto dis-

Boľševický diktátor Stalin mal dobrú pamäť a jeho kati konali tvrdo a spoľahlivo Clementis – obeť svojho vlastného ideálu

Ján ČOMAJ – Snímky: archív redakcia SNN

JUDr. Vladimír Clementis patril ku generácii Slovákov, ktorá vyrástla z koreňov národného povedomia a v dospievaní vkočila do čias prvých sociálnych zápasov. To je pokolenie mladých slovenských vzdelancov zo začiatku dvadsiateho storočia. Tieto historické znaky sa stali pečatou jeho osobnosti. Krutosť stalinského režimu a vnútorná povaha boľševizmu sa stali jeho osudom. Patrí sa nám tohto výnimočného Slováka pripomenúť pri šesťdesiatom piatom výročí jeho nezmyselnej popravy – odohrala sa 3. decembra 1952 v Prahe. Obeť spálili. Popol rozsypali po Letenskej pláni.

Narodil sa 20. septembra 1902 v rodine Ľudovíta Clementisa, učiteľa evanjelickej ľudovej školy v Tisovci, ktorého sem osud či uhorská školská správa doviedli až zo Skalice. Clementisovci boli stará zemianska rodina s moravskými i slovenskými koreňmi, ktorej história bola zaznamenaná od roku 1651 – vtedy sa prvý z ich predkov vymanil z nevoľníctva. Keď Vladimír vychodil päť tried, šikovné chlapčeka poslali rodičia v roku 1913 na osemročné gymnázium do dedovho rodiska Skalice na jednu z najstarších a najlepších stredných škôl v Uhorsku vôbec. Pri vzniku Československa mal Vlado šesťnásť rokov, dovtedy takmer vždy končil triedu s vyznamenaním, iba raz sa tak nestalo – dostal trojku z maďarčiny. Po vzniku Česko-Slovenska (ešte so spojovníkom) školu premenovali na Masarykovo štátne gymnázium. Masarykovo istotne aj preto, že rodičia prvého prezidenta pracovali v neďalekom žrebčinci v Kopčanoch, tam, kde stojí aj náš najstarší zachovaný kostolík z čias Veľkej Moravy.

■ NÁRODNE A DOLÁVA

Istotne už atmosféra skalického gymnázia preduročila Clementisovu názorovú orientáciu – vlasteneckú i ľavicovú. Národne uvedomelých študentov, z ktorých čoskoro vyrástli budúce slovenské osobnosti, škola vychovala veľa. Z dlhého radu spomeňme aspoň národné orientovaných politikov: Ferdinanda Jurigu a Pavla Blahu, z básnikov moderny – chlapca z neďalekého Kuklova, budúceho predstaviteľa katolíckej a prvého laureáta štátnej ceny Slovenskej republiky Andreja Žarnova, vlastným menom MUDr. Františka Šubíka, Laca Novomeského či Pavla Bunčáka, zo spisovateľov a publicistov Jozefa Braneckého a Pavla Dinku, súčasného šéfredaktora Literárneho týždenníka, z vedcov chirurga prof. K. Čárskeho, z filmových umelcov režiséra Eduarda Grečnera... Bolo ich a je ich stále priveľa, aby sme ich zoznam stihli na tejto strane vyčerpať.

Vtedy na prelome čias, keď namiesto maďarských profesorov prišli českí, a tu aj tam aj nejaký Slováčok, mladého Vlada učivo zaujalo natoľko, že v posledných troch ročníkoch gymnázia mal na vysvedčení len raz dvojku – v septime z algebry. V dejinách, vo vlastivede a v jazykoch pritom doslova vynikal.

Na právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe a najmä v slovenskom študentskom spolku Detvan sa upevnilo jeho národné cítěnie a pribudol aj pocit sociálnej spolupatričnosti s jednoduchým človekom. Tak sa zrodilo Clementisovo ľavicové orientovanie.

■ PRVÉ AKTIVITY

V roku 1922 sa začala jeho spolupráca s pražským Združením slovenských socialistických študentov. Už o dva roky, teda v roku 1924, s priateľmi – mladými slovenskými intelektuálmi v Prahe, vydáva časopis DAV (najagilnejší boli budúci univerzitní profesori Daniel Okáli a Andrej Sirácky a neskorší právnik a diplomat Vladimír Clementis; traduje sa, že názov vznikol z iniciálok ich krstných mien). V roku 1924, v tom čase ako vysokoškôľák, ešte z domu sociálne citiaci, pobúrený nesplnenými sľubmi vládnucich strán (dávno pred svetovou hospodárskou krízou), hľadal riešenie svojich ideálov vstupom do Komunistickej strany Československa. Netušiac, čo ho čaká.

Po promócií v roku 1926 prišiel do Bratislavy a zamestnal sa ako

Napriek tomu, že manželstvo Clementisovcov bolo bezdetné, Vladimír a Lida (rod. Ludmila Pátková) mali krásny vzťah, čo dokumentuje aj posmrtno vydaná politička korešpondencia Listy z väzenia (1968).

advokátsky koncipient. Po zložení advokátskych skúšok v roku 1931 si otvára vlastnú kanceláriu, ktorá sa stáva vyhľadávaným miestom právnej pomoci obyčajných ľudí pri ich majetkových sporoch.

Z časopisu DAV, jeho zakladateľov, prispievateľov a duševných priaznivcov sa stáva intelektuálne filozofické, publicistické a umelecké zoskupenie, ktoré sa do našich národných dejín zapíše pod pojmom davisti.

■ ČAS ZLOMU

V roku 1936 Komunistická strana Slovenska dala na svoju kandidátku do pražského poslaneckého snemu aj JUDr. Vladimíra Clementisa, už známeho právnika a vedúcu osobnosť intelektuálnej ľavicovej skupiny okolo časopisu DAV. Po mníchovskej zrade západných veľmocí, keď Hitlerovej nenádytnosti padla za obeť veľká časť Československa a potom aj tretina Slovenska v prospech Horthyho Maďarska, pochopil, že mu tu hrozí smrteľné nebezpečenstvo a koncom zimy 1938/1939 ušiel cez Poľsko do Sovietskeho zväzu. Vedenie československých komunistov, ktoré už žilo v moskovskej emigrácii, rozhodlo, aby pôsobil v západnej Európe a udržiaval styky s francúzskou a anglickou ľavicou, rátať sa aj s tým, že ho po istom čase pošlú do USA, aby tam zakladal ľavicové bunky medzi krajanmi.

V čase, keď po dohode Stalina s Hitlerom – opisuje Vjačeslav Molotov Pakt o neútočení s ríšskym ministrom zahraničia Joachimom Ribbentropom, v auguste 1939, je už v Paríži a v kterejsi kaviarni za prítomnosti Viliama Širokého a Jana Švermu pakt kritizuje. Čuduje sa, ako mohla sovietska krajina podpísať takúto zmluvu s diablom. V jednom zo svojich hlásení do Moskvy to budúci povereník Ďuriš nezabudne, pravdaže, uviesť. Nepáči sa mu ani predstava vedenia KSČ o budúcom Československu, ako ju formuluje Gottwald najvyšším sovietskym miestam. A tak v októbri 1939 so skúseným slovenským politikom, ktorý bol aj predsedom vlády ČSR a istý čas aj úradujúcim prezidentom republiky, a s významnými slovenskými diplomatmi Jánom Paulinym-Tóthom a Štefanom Osuským vypracoval

memorandum o postavení Slovákov v povojnovom česko-slovenskom štáte. To všetko mu naši komunisti pri moskovskej vodke zratúvali. A veci, ktoré sa týkali ZSSR, registroval aj sám súdruh Stalin.

■ ČAS VOJNY

Po nemeckom útoku na Poľsko v septembri 1939, ktorým sa začala druhá svetová vojna, vstupuje Francúzsko s Nemeckom do vojnového stavu. Sovietsky zväz je však paradoxne ešte stále najväčší priateľ Veľkorieše – má predsa s ním mierovú zmluvu. A tak Francúzi začnú zatýkať všetkých komunistických imigrantov ako reálne nebezpečenstvo možnej podvratnej činnosti alebo špionáže na prospech Nemecka. Tak 11. októbra 1939 zatkli aj Clementisa. V tábore sa ocitlo veľa našich utečencov z radov komunistov. Keď Sovietsky zväz napadol mierumilovné a pokojné Fínsko a z jeho územia vytvoril novú zväzovú Karelofínsku sovietskú republiku, Clementisovi sa to opäť nepáči a v kruhu krajanov to aj prejaví. Ešte v ten večer ide správa o tom do Moskvy.

V januári 1940 vznikajú vo Francúzsku česko-slovenské vojenské jednotky. Prihlásil sa do nich aj internovaný Clementis. Tých, čo sa dobrovoľne hlásili do armády proti Nemecku, Francúzi ihneď prepúšťali z táborov. Komunisti v Moskve to ešte aj vtedy vyhodnotili ako zradu – Clementis ide bojovať proti Stalinovým priateľom Nemcom! Aj takto absurdné môžu byť dejiny. Komunistická bunka v Paríži posielala do Moskvy telegram:

„Clementis vystúpil proti sovietsko-nemeckému paktu. Bol proti Sovietskemu zväzu v prípade Fínska. Je prívržencom anglo-francúzskeho imperializmu proti Nemecku. Pracuje teraz s Hodžom a Osuským. Vylúčili sme ho zo strany.“

O mesiac nasledovalo Ďurišovo osobné posolstvo: „Ústredie a ja sme toho názoru, že Clementis sa musí medzi členmi strany použiť ako príklad zrady v ťažkej chvíli!“

Takže ako vidno, neboli to len „sovietski poradcovia“, katan Reicin, ktorý nakoniec tiež skončil na popravisku. Clementisa mali stalinisti celé

roky v zuboch. Ako kedysi Štefánik aj Clementis po nástupe do spojeneckých vojsk ihneď organizuje našich utečencov a vyberá im dôstojnícky zbor – bolo z čoho, mnohí vysokí dôstojníci ušli po okupácii Česka a Moravy práve do Francúzska. Po obsadení Francúzska Nemcami sa česko-slovenské jednotky stihli premiestniť do Anglicka, kde sa k slovu dostali aj naši piloti a v najbližších rokoch sa preslavia svojim majstrovstvom. Medzi nimi aj legendárny stíhač Otto Smik (nezabudnuteľne ich predstavil vo svojich dielach Rytieri oblohy a Zlomený syn Drahoslav Machalaj). Prezident Beneš si ľavicového intelektuála k sebe neberie a Clementis sa o miesto v jeho kabinete ani neuchádza – nastupuje ako redaktor a hlásateľ česko-slovenského vysielania Rádia BBC, denne ho ľudia počujú pod menom Peter Hron.

V roku 1945 bez akéhokoľvek ospravedlnenia či len vysvetlenia ho prijali späť do KSČ. Na zjazde v roku 1949 ho dokonca zvolili za člena ústredného výboru. Ešte predtým, v apríli 1948, sa stal štátnym tajomníkom ministerstva zahraničných vecí, ktoré viedol Jan Masaryk.

Na základe maďarsko-slovenského dohovoru z februára 1946 sa začala rok po vojne uskutočňovať výmena obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom. Kým na našej strane sa vyvíjal aj politický tlak na vysťahovanie prevažne v pohraničnej oblasti žijúcich Maďarov, aj ako revanš za zabrané slovenské územie pred vojnou, v Maďarsku to bolo opačne, krajina nechcela stratiť robotných ľudí, prisťahovaných do Turkami zničených oblastí v Zadunajsku, v okolí Békešskej Čaby a inde, kde často zo stepí vytvorili najúrodnejšiu časť krajiny. Z odhadovaných počtu pol milióna Slovákov sa pre návrat rozhodlo len deväťdesiat tisíc. Bola to už často piata i siedma generácia vysťahovalcov, ľudia si tam zvykli, mali svoje domovy, majetky, zeme...

A potom prišla veľká politická aféra so zradcami vo vnútri strany – Slánsky a spol. Súčasť ďalšej protižidovskej vlny v ZSSR, satelitná odnož Stalinovho útoku proti „sionistom“. Clementis s ňou nemal nič spoločné. V tom čase bol práve v USA. Priate-

JUDr. Vladimír CLEMENTIS v čase, keď ho stranické štruktúry potrebovali predstavovať ako svojho predstaviteľa.

Azda aj k tomuto pamätníku v Tisovci by bolo treba v súlade s historickou pravdou dopísať, že Vladimír CLEMENTIS bol aj martýrom bývalého režimu.

lia mu napriek všetkému radili, aby sa nevrátil, že mu tu hrozí zatknutie. Mal však čisté svedomie, doma manželku, vrátil sa. A dali mu na krk slučku.

Zanechal za sebou hĺbokú brázdru v dejinách slovenskej národnej a sociálne orientovanej politiky. Desiat filozofických a politologických diel. Načaté memoáre ako úžasný obraz doby – Nedokončená kronika, dielo, ktoré dnešnému čitateľovi priblíži slovenské dejiny v prvej polovici dvadsiateho storočia. Listy z väzenia – Clementisova korešpondencia s manželkou, posledne vyšli v roku 1968, patrilo by sa už, aby ich niekto znova vydal, výbery z jeho publicistiky O kultúre a umení a Vzduch našich čias I., II. Stoja za pozornosť.

...

Ako veľmi sa boľševici báli Clementisa, svedčí malý príklad z roku 1965, teda z čias, keď už v časti slovenskej tlače, predovšetkým v Kultúrnom živote, Smene, Roháči, a rozhlase zreteľne vládlo ovzdušie demokratizácie režimu. Strana už odsúdila „Stalinov kult osobnosti“ a následky vtedajšej kremelskej politiky na vývoj v Československu. Clementisa už rehabilitovali. Keď však Smena uverejnila malé výňatky z dojímavej korešpondencie Vladimíra Clementisa s manželkou, stranické orgány v roku 1965 okamžite odvolali z funkcie šéfredaktora poctivého novinára Antona Kurinu. Do funkcie sa mohol vrátiť až v roku 1968, keď už bol na čele strany Alexander Dubček.

Clementis, jeho ľudský formát a jeho osud boli celé roky strašiacom zadubencov.

Matičná organizácia v Poprade má nevšedných deväťdesiat rokov Bytostné nasadenie za národné ciele

Text a foto: Ľudmila HREHORČÁKOVÁ

Odbor Matice slovenskej v Poprade vznikol 27. novembra 1927. Jeho zakladateľom bol katolícky kňaz Štefan Mnohel, ktorý pôsobil v tamojšej farnosti vyše dve decéniá v rokoch 1920 – 1944. Nielenže tu vykonával duchovnú službu, ale pričínal sa o dostupnosť vzdelania založením slovenských škôl a slovenských spolkov, organizácií skautov a Orla. Výrazne sa tak posilnilo slovenské vedomie občanov žijúcich v podtatranskom regióne. Toto významné jubileum si popradskí matičiari pripomenuli v minulých dňoch na slávnosti, ktorú zastrešili spoločne s mestom Poprad.

Viceprimátor mesta Igor Wzoš v obradnej sieni MsÚ privítal účastníkov i vzácných hostí, medzi ktorými bol novozvolený predseda MS Marián Gešper, riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi Rastislav Zacher, prapravnuk Jozefa Miloslava Hubana Svetozár Hruz aj Jozef Kredátus, činnovník MS v rokoch 1968 – 1969. V príhovore vyzdvihol rolu Matice slovenskej v emancipačnom hnutí Slovákov v meste. Pozvaní hostia a matiční predsedovia z podtatranských a spišských Matíc aj oblasťní pracovník MS zo Stropkova Lukáš Kaščák sa potom podpísali do pamätnej knihy mesta. Slávnostný akt sprevádzal súbor Slovenka, kolektívny člen MS. Program pokračoval slávnostnou akadémiou, kde po štátnej hymne vystúpil s vyznaním Slovensku Peter Šaling z Batizoviec. Slávnostné zhromaždenie matičiarov v duchu tradičnej moysesovsko-kuzmányovskej tradície požehnali duchovní otcovia – evanjelický farár Libor Bednár a grécko-katolícky kňaz otec Miroslav Baroš. Bývalá dlhoročná predsedníčka MS Ľudmila Hrehorčáková priblížila v rekapitulácii zásadne udalosti matičného diania v meste s dôrazom na tie, ktoré sa odohrávali po oživotorení odboru v roku 1990 až po súčasnosť.

Predseda MS Marián GEŠPER vyznamenáva zaslúžilých popradských matičiarov pri príležitosti 50. výročia vzniku tamojšieho Miestneho odboru Matice slovenskej.

Medzníky matičnej činnosti a života odboru predstavuje aj výstava k jeho jubileu nainštalovaná vo vestibule MsÚ, kde si ju počas novembra mohli pozrieť školy aj verejnosť. Tieto bilancie doplnila dokumentárna videoprojekcia, ktorú pripravil Miloš Hano. V zážitkovom dokumente sa pred plénom pôsobivo premietali udalosti a defilovali v ňom desiatky matičných aktivistov vzbudzujúcich svojím životom a prácou úctu a vďaku.

V príhovoroch hostí zazneli slová uznania, ocenenia a poďakovania za ich bytostné nasadenie za národné ciele.

Deväťdesiatročný popradský MO vnímal pochvalné slová so zadosťučinením a rovnako vďačne prijal blahoželania z úst najbližších matičných dejateľov zo Štrby, z Batizoviec, Liptovskej Tepličky, Levoče, zo Spišskej Novej Vsi, z Veľkej Lomnice, ale aj z klubov seniorov. Matičnú prácu

Na pamiatku do popradskej matičnej kroniky.

tie vyzdvihol a kyticou a darom ocenil aj viceprimátor I. Wzoš. Prítomní predstavitelia Matice slovenskej M. Gešper a R. Zacher poctili zlatou medailou Igora Stavného, striebornou medailou Jozefa Kredátusa a Helenu Suchú a bronzovou medailou Oľgu Pastrákovú. Pamätný list s poďakovaním odovzdali Magde Žarnovskej. Ďalšie pamätné listy udelili spolupracujúcim inštitúciám v meste, školám, klubom, matičným odborom, Slovenke a mužskej speváckej skupine Suita kráľa Mateja, ktorá atmosféru jubilejnej slávnosti umocnila národnými hymnickými piesňami – nezabudnuteľnou dumkou A tam hore pod Tatrami, oduševneným spevom štátnej a matičnej hymny, ako aj piesňou Kopala studienku... Veľkú vďaku si popri kooperujúcich funkcionároch mesta zaslúžia všetci, ktorí sa podieľali na príprave slávnosti – spevácka skupina Slovenka, nová predsedníčka Beáta Kalinová, členovia výboru, ale aj nezištné darykyne – Oľga Pastráková, Mária Petrasová a riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi Rastislav Zacher.

Slávnostným prípitkom a pohostením sa jubilejná slávnosť ukončila, ale určite dojmy budú doznievať v srdci. A o to ide. Aby naše srdcia horeli láskou pre Slovensko.

Trinásty ročník matičného festivalu Divadelné Košice J. Adamoviča Vydarená prehliadka divadelných nádejí

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

V Košiciach v divadelnej sále Základnej školy Postupimská 37 sa v piatok 24. novembra 2017 uskutočnil už trinásty ročník krajského matičného festivalu amatérskych divadla základných škôl z Košického kraja Divadelné Košice Jozefa Adamoviča. Organizátormi tejto súťažnej prehliadky, na ktorej sa zúčastnilo stodvadsať hereckých nádejí, bolo mesto Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach, MO MS v Košiciach-Myslave a domáca ZŠ Postupimská.

Na úvod festivalu vystúpili s ukážkou hry Kráľ jeleňom od Carla Gozziho študenti Konzervatória J. Adamoviča na Exnárovej ulici v Košiciach Lukáš Lipčák a Júlia Miciková. Výkony súťažiacich hodnotila odborná porota zo spomenutého konzervatória na čele s predsedom Mgr. art. Branislavom Bajusom. Jej členovia po skončení prehliadky mohli konštatovať vysokú kvalitu zúčastnených divadiel aj výborné výkony účinkujúcich. Preto aj prisúdili po dve druhé a tretie miesta.

Absolútnym víťazom sa stali ochotníci zo ZŠ Haniska pri Košiciach, ktorí súťažili s muzikálom Vlk a kozliatka. Okrem hodnotných kníh z Vydavateľstva Matice slovenskej a farebných diplomov MS víťazi získali aj kvalitnú elektroniku, ktorú im osobne odovzdal dlhoročný sponzor matičných akcií na východe SR, generálny riaditeľ Lynx Košice Ing. Róbert Kollár. Na druhých miestach skončili ochotníci zo ZŠ Komenského zo Sobrance a ZŠ Budkovce a tretie priečky obsadili kolektívy

zo ZŠ Laca Novomeského z Košic a ZŠ s MŠ z Helcmanoviec. Cenu za najlepší herecký výkon získal ochotnícky herec Šimon Ondočko zo ZŠ Haniska pri Košiciach. Prebral si prestížnu Cenu Matice slovenskej. Najlepší si z festivalu odniesli hodnotné knihy z Vydavateľstva MS a diplom MS, ktoré im venovali slovenská herecká legenda prof. Božidara Turzonovová, bývalý primátor Košíc Richard Raši, ústretový donor Ing. Róbert Kollár a zakladateľ festivalu predseda MO MS v Košiciach-Myslave

Žiaci zo Základnej školy Haniska pri Košiciach – víťazi festivalu, s porotcami a dlhoročným donorom krajských matičných festivalov na východe SR Ing. Róbertom KOLLÁROM.

František Mrva. Úprimné poďakovanie patrí vedeniu ZŠ Postupimská 37 v Košiciach a riaditeľke Kataríne Benkovej, ktorá skvelo zabezpečila logistiku tejto nádhornej prehliadky amatérskych divadiel. Aj preto sa už všetci teraz tešia na štrnásty ročník, ktorý sa opäť uskutoční v krásnych priestoroch divadelnej sály tejto školy.

Prvé slovenské gymnázium v Revúcej má stopäťdesiatpäť rokov Podkrovie s atmosférou učených dišpút

Text a foto: Ľuboslava LACJAKOVÁ

Mnohí bytostne i citovo zaangażovaní mohli mať dojem, že ešte ani neuschli posledné lístky spomienok na oslavy sto päťdesiateho výročia vzniku prvej slovenskej strednej školy, ktorú si ľud privlastnil a nazval Prvé slovenské gymnázium. Čas však nepostál, prešlo ďalších päť rokov a opäť bola na programe dňa otázka, ako si pripomenúť a osláviť ďalšie jubileum vzniku tejto jedinečnej vzdelávacej ustanovizne. A tak sa sformovala spolupráca Múzea Prvého slovenského gymnázia s Prvým slovenským literárnym gymnáziom s ústretovým príspevom mesta Revúca a Matice slovenskej v Martine. Výsledkom tejto kooperácie bola vedecká konferencia k sto päťdesiatemu piatemu výročiu tejto vzdelávacej ustanovizne. Na jej úvod sa účastníci poklonili na

miestnom cintoríne pamiatke tých, čo písali históriu gymnázia. Odborná časť konferencie sa konala v komornom prostredí podkrovia Múzea Prvého slo-

venského gymnázia, kde bola súčasne nainštalovaná aj výstava vedeckého tajomníka MS Petra Cabadaja o spisovateľovi Martinovi Kukučínovi. Prítomní si vypočuli referáty, a nie je bez

zaujímavostí, že traja z autorov boli bývalí absolventi Prvého slovenského literárneho gymnázia a už sa stihli presadiť v odbornej sfére. Témy referátov

boli rôznorodé, no každý z nich zaujal. Zazneli informácie o slovenských učebniciach v historických knižniciach mesta Prešov, o slovenských pedagogických periodikách z 19. storočia,

o diele Samuela Ormisa či viac-menej úsmevné rozprávania zo študentského života revúckych gymnazistov, o ktorom sa nepíše v odborných monografiách. Účastníkov sprevádzalo celou konferenciou pohľadávajúce poetické slovo moderátorky Ing. Milany Jutkovej.

Po odbornej časti vystúpilo študentské divadlo Z.N.A.K., ktoré pôsobí pri Prvom slovenskom literárnom gymnázium v Revúcej pod vedením Mgr. Mariana Lacka s hrou Štefan Marko Daxner a zožalo nefalšovaný aplauz publiku.

Revúcke oslavy pokračovali aj v tamojšom Evanjelickom chráme, kde pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi Prvé slovenské gymnázium otvoril inauguračný prejav Augusta Horislava Škultétyho a toto významné jubileum rámcovali aj ďalšie sprievodné podujatia – divadelné predstavenie Bije zvon slobody, beseda so slovenskými spisovateľmi, prednáška o Revúckych kódexoch a scénické čítanie z diela Ľuboša Jurika Smrť ministra v podaní Marka Igundu.

MATIČNÉ DEPEŠE

Zlatá medaila Richardovi Rašimu

Na základe návrhu košických matičiarov ocenilo vedenie Matice slovenskej bývalého primátora mesta Košice Richarda Rašimu Zlatou medailou predsedu Matice slovenskej za neoceniteľnú pomoc pri matičných aktivitách v metropole východu, pri zabezpečovaní krajských matičných festivalov v prednese slovenských rozprávok a povestí, slovenskej ľudovej piesne, ale aj festivalov rómskej piesne a amatérskych divadla základných škôl a žiakov nielen z Košíc, ale aj z celého Košického a Prešovského kraja.

Prezidenti pod Dubňom

Počas nedávneho Dňa boja za slobodu a demokraciu navštívil počas svojej prvej návštevy na Slovensku mesto Žilina nemecký prezident Frank-Walter Steinmeier, sprevádzaný prezidentom SR Andrejom Kiskom. Hlava iného štátu bola na oficiálnej návšteve mesta pod Dubňom naposledy v roku 1964, takže primátor mesta Igor Choma ocenil protokol prezidentskej kancelárie a vyslovil nádej, že aj táto návšteva pomôže prehĺbiť dobré vzťahy Slovenska s mimoriadne významným členom Európskej únie.

Príklad z Ľuboreče

V neveľkej obci Ľuboreč pri Lučenci už v roku 2002 otvorili múzeum, v ktorom sa nachádzajú rôzne exponáty pripomínajúce významných rodákov, ale aj rôzne atribúty zo života a práce predkov. Narodovcov, aj keď neraz neprávom zabúdaných, má obec viac než dosť. V roku 1717 sa tu narodil náboženský spisovateľ Samuel Lauro, 1796 Ján Blahoslav Benedikty, neskorší rektor na Kežmarskom lýceu; na tunajšom cintoríne je pochovaný štúrovský básnik Daniel Maróthy a mladosť tu prežila aj jeho dcéra Elena Maróthy-Šoltéssová. S obcou bol spojený aj Michal Algöver (pseudonym Ľuborečský), publicista a zakladajúci člen národohospodárskeho a prirodovedného odboru Matice slovenskej. Tu má korene hudobný skladateľ Ján Hrk, od roku 1950 redaktor, neskôr šéfredaktor hudobného vysielania SR, v rokoch 1979 – 1990 pracovník ČST na Slovensku. Mladosť tu prežil Svetozár Králik, akademický maliar a riaditeľ Strednej umeleckej školy v Bratislave, aj Ján Berký, rómsky spisovateľ, autor humorných Dežovín a spoluautor Slovensko-rómskeho a rómsko-slovenského slovníka.

Radlinský v Primaciálnom paláci

Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne v rámci cyklu Rodom a srdcom z Oravy už tridsať rokov približuje zaujímavé osobnosti tohto regiónu a tie najvýznamnejšie predstavuje pri ich aktuálnych výročiach a jubileách na predvianočných stretnutiach aj v spolupráci s Obcou Oravcov v Bratislave. Po pátrovi Jozefovi Cubinkovi, Márii Medveckej, Štefanovi Furdekovi či Ladislavovi Nádásim-Jégé patril tohtoročný spomienkový program 28. novembra v Justího sieni Primaciálneho paláca dvojstému výročiu narodenia Andreja Ludovíta Radlinského, kde život, dielo a odkaz tejto významnej osobnosti sprítomnili vedeckí pracovníci Matice slovenskej doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSC., a Mgr. Peter Cabadaj.

(se)

NÁZOR MATIČIARA

V súvislosti s novým povolebným obdobím v Matici znovu vyvstáva otázka o jej poslaní v 21. storočí. Matičiari to veľmi dobre vedia – silná členská základňa (matičné hnutie) už dlhé desaťročia robí veľmi zásluhnú osvetovú činnosť a iste si zaslúži masívnejšiu podporu z verejných zdrojov. Tá, bohužiaľ, už od konca deväťdesiatych rokov stagnuje. Čo je však horšie, stagnuje na nominálnej úrovni – pomoc štátu nie je valorizovaná o infláciu, a teda de facto klesá.

Treba stáť pevne na dvoch nohách

Prečo je to tak? Pretože mnoho liberálnych politikov v úsilí minimalizovať štát poukazuje na to, že podobné osvetové činnosti metodicky a aj finančne podporuje Národné osvetové centrum, ale aj samosprávy miest a obcí. Hrozí teda veľké nebezpečenstvo, že ak v budúcnosti nejakí neoliberálni politici začnú reformu zoštieňovania štátu, teda osekávania všetkých duálnych podporných, prvá na rane bude Matica. Ako sa na túto situáciu to pripraví a ako jej čeliť?

Tu je šanca pre inštitucionálnu zložku Matice. Matica má totiž okrem členského hnutia aj päť vedeckých ústavov a viacero funkčných vedeckých odborov a práve tieto inštitúcie môžu vytvárať činnosť, ktorú nikto iný na Slovensku nerobí a je svojím spôsobom nezastupiteľná. Nikto na Slovensku okrem Slovenského historického ústavu MS nerobí výskum slovenského politického exilu, dejín Matice slovenskej, kritickú reflexiu zhubnej ideológie čechoslovakizmu či etnogenézu Slovákov. Nikto trvalo a systematicky neskúma menšínovú legislatívu, jej dodržiavanie, ale aj demografický vývoj, respektíve nemapuje všetky aspekty života na zmiešaných územiach. Slovenský literárny ústav by mal tiež skúmať slovenský literárny exil, krajskú literatúru, ale aj literárny odkaz spisovateľov vzťahovaných s Maticou. Tieto činnosti by mali byť podporované jednak preto, že sú pre nás veľmi dôležité, a aj preto, že žiadna iná inštitúcia, ktorá dostáva podporu z verejných zdrojov, takéto činnosti nevykonáva. Práve v tom je Matica a jej inštitucionálna zložka nenahradiateľná.

Treba však nájsť aj spôsob, ako výstupy jej činnosti náležite a neprehliadnuteľne propagovať, ako získať na svoju stranu čo najviac celoslovenských autorít, ktoré ju budú brániť pred atakami či útokmi nekultúrnych a hodnotovo vyprázdnených nepriateľov Matice.

Matica musí pevne stáť na dvoch nohách, len tak získa stabilitu a rovnováhu. Len tak odolá spochybňovaniu a útokom zvonka.

Roman MICHELKO
člen výboru MS

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Historik Ivan MRVA so študentmi Obchodnej akadémie Príťažlivý profil prvého matičného predsedu

Text a foto: Jana POLÁKOVÁ

Pomaly sa končiaci rok 2017 bol rokom viacerých významných jubileí a výročí. Takým bolo aj 220 rokov od narodenia kňaza a prvého predsedu Matice slovenskej Štefana Moysesu. Patril k tým rodofubom, ktorí vždy konali v záujme slovenského národa. Pri tejto príležitosti pripravil Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne spolu s Trenčianskou odbočkou Spolku slovenských spisovateľov prednášku s doc. PhDr. Ivanom Mrvom, CSc., riaditeľom Slovenského historického ústavu MS.

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, ktorá vyše desať rokov poskytuje nielen priestor, ale i možnosti na propagáciu matičnej činnosti, sa zaplnila študentmi z Obchodnej akadémie Milana Hodžu, matičiarmi, členmi Literárneho klubu Omega, seniormi a záujemcami o prednášku. Docent Ivan Mrva nezaprel v sebe vysokoškolského pedagóga a skvelého prednášateľa. Zaujal od prvých viet svojho referátu, doplneného starostlivosťou výberom premietaných dokumentov. Od úvodných slov prednášajúceho vyrastal pred jeho publikom plastický a presvedčivý portrét reprezentatívnej osobnosti slovenských dejín, ktorá sa do nich zapísala ako morálna duchovná autorita aj ako matičný osnoveľ a zástanca ideí, ktoré jej pomohli vyrásť

Trenčianski stredoškólcovia počúvali zaujímavý výklad docenta Ivana MRVU o prvom matičnom predsedovi biskupovi Štefanovi MOYSESOVI s veľkým zaujätím.

z národného fundamentu k výšine osvetu, kultúry aj vedy.

Po skončení pútavej prednášky sa vo voľnej debáte spýtal dlhoročný matičiar MUDr. Jozef Milošovič docenta Ivana Mrvu na odkaz Štefana Moysesu súčasníkom a najmä mladým ľuďom. Nasledovala pohotovosť odpovedí: „Študoval, učil sa jazyky a robil na v prospech slovenského národa.“ Emeritná profesorka, predsedníčka KO Únie žien Slovenska a dlhoročná členka Matice slovenskej PhDr. Jana Jablonská vyzdvihla atmosféru prednášky, pochvalne hovorila o tom, ako študenti sústredene počúvali, nevyrušovali, niektorí si dokonca robili aj poznámky... Potom sa obrátila priamo na nich otázkou, čo im toto stretnutie dalo.

Oslovený mládenec bez váhania odpovedal, že spoznal, nielen aká osobnosť bol Moyses, ale že sa dozvedel aj o mnohých ďalších významných národovcoch a ľuďoch, s ktorými sa biskup stretával a poznal.

Súčasťou bola aj nevelká výstava k téme prednášky, ktorá sa uskutočnila v deň prvého dňa valného zhromaždenia Matice slovenskej 10. 11. 2017 v Liptovskom Mikuláši. Pán docent stihol aj snem, pretože sme prednášku pripravili na 10 hodinu. Zaujala, diskusia by bola trvala aj ďalšiu hodinu.

S docentom Ivanom Mrvom sa plánujeme stretnúť aj v roku 2018, už si ho zahovorili do klubu kresťanských seniorov s prednáškou opäť o biskupovi Moysesovi.

Bardejovčania opäť rozoznali Hurbanov zvon slobody Uctili si syna slovenského národa

Vincent KUBEK, predseda MO MS v Bardejove

Členovia MO MS v Bardejove so žiakmi ZUŠ M. Vileca v tomto okresnom meste oslávili matičný Rok Jozefa Milošava Hurbana na spomienkovej slávnosti vedno s hosťami – s matičným činovníkom Mgr. Romanom Michelkom, riaditeľom Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov, PhDr. Jozefom Mižákom, koordinátorom Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene v PSK a KSK, a Ing. Miroslavom Bujdom, prednostom Okresného úradu v Bardejove.

Scenáristka, režisérka a moderátorka bardejovského spomienkového spoločensko-kultúrneho podujatia Mgr. M. Peláková navodila atmosféru slávnostných reminiscencií Hurbanovou básňou Bije zvon slobody, ktorou tento štúrovský rebel v rokoch 1848–1849 inicioval i privítal národný revolučný pohyb. O týchto dejinných zlomoch, mieste a význame J. M. Hurbana v nich hovoril politológ a publicista R. Michelko. Jeho vystúpenie doplnil J. Mižák prezentáciou vlasteneckej organizácie SSI Korene a jej zástoja v období, keď sa lámali laby k národnej a štátnej samostatnosti

v rokoch 1992 – 1993. Po príhovoroch nasledoval bohatý kultúrny program jednotlivých odborov spomínanej ZUŠ, v ktorom odznali nielen ďalšie Hurbanove verše, ale aj hudobné vystúpenia na viacerých nástrojoch v rozličných žánroch, zazneli šarišské piesne a tance, svoj repertoár uviedli seniorky z Tanečnej skupiny MAJA aj členovia detského folklórneho súboru Prvosienka, ktorý pod vedením vychovávateľky Dariny Kostárovej a učiteľky Viery Remetovej pôsobí pri ZŠ na Komenského ulici a z roka na rok kvalitatívne napreduje. Program gradoval vystúpením

súboru Vienok pri ZUŠ v Bardejove, ktorého tanečné choreografie na ľudové piesne sprevádzalo obecnosť aplauzom. Vydarené podujatie vďaka všetkým vystupujúcim, hosťom, domácim organizátorom a účinkujúcim uzavrel výstižný konferencierkin bonmot: „Prajem všetkým veľa zdravia, lebo je najdôležitejšie, šťastie, lebo je vzácné, a veselú myseľ, lebo tá spája ľudí.“ Bár by si to vzali za svoje aj ostatní Bardejovčania nielen pri organizovaní v matičných radoch a preukázali svoju spolupatričnosť a vzťah k domovine aj hojnejšou účasťou na takýchto a podobných akciách.

AKO SI PREDPLATIŤ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925

emailom: snredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V čísle 43/2017 SNN sme sa pýtali, kde sa v tomto roku konali Národné matičné slávnosti? Správna odpoveď: Trnava. Za správne odpovede odmeníme Oľgu Vojtkovú, Liptovský Hrádok; Mariána Szabóa, Partizánske; Zuzanu Holoubkovú, Dubnica nad Váhom. V úvode novembra prežila Matica slovenská významnú udalosť vo svojom živote – valné zhromaždenie je jej najvyšším orgánom, ktoré rozhoduje o mnohých dôležitých otázkach aj o personálnom obsadení vedúcich postov. Na tomto rokovaní delegáti zvolili nové vedenie MS.

• Kto sa stal na VZ MS v Liptovskom Mikuláši novým predsedom Matice slovenskej?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Lubici Rišiaňovej do 15. decembra 2017.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

2. decembra

– dvesto rokov od narodenia Jána Bandu z Opoja (1817 – 1868), ktorého turecké dejiny poznajú ako plukovníka Mehmeda Beja; bol hlavným veliteľom policajných síl Osmanskej ríše

3. decembra

– päťstodevätidesiatpäť rokov má najstaršia úradná listina napísaná na Slovensku v slovakizovanej češtine (v tých časoch sa listiny písali po latinsky); v roku 1422 pán Beckova Stibor v Skalici napísal dlžobný úpis na šesťsto zlatých

– deväťdesiat rokov od narodenia tvorca spravodajských filmov Maximiliána Remeňa (1927 – 2008)

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi popravili slovenského ľavicového intelektuála, zakladateľa hnutia DAV a v tom čase ministra zahraničných vecí CSR Dr. Vladimíra Clementisa (1902 – 1952)

4. decembra

– dvadsať rokov od smrti východoslovenského herca a operetnej hviezdy Júliusa Piusiho (1923 – 1997)

5. decembra

– storočnica ľudového rozprávača Uja z Detvy, dramatika, šéfredaktora pedagogického vydavateľstva Ludovíta Zelenku, v skautingu známeho ako Akela (1917 – 1977)

– básnik a esejista Tibor Kočík, člen Spolku slovenských spisovateľov, má päťdesiatpäť rokov

– brankár našej futbalovej reprezentácie Ján Mucha má tridsať piate narodeniny

6. decembra

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil organista, skladateľ a hudobný pedagóg Mikuláš Moyzes (1872 – 1944), organizátor hudobného školstva v Uhorsku a po vzniku CSR na Slovensku

– Miroslav Fischer, dlhoročný operný režisér SND, sa doživa osemdesiatich piatich rokov

– Darina Rolincová má životné jubileum

7. decembra

– stotridsať rokov od narodenia absolventa Evanjelickej bohosloveckej fakulty v Bratislave a univerzity v Edinburgu, filológa, prekladateľa, organizátora školstva na Slovensku Jozefa Koreňa (1887 – 1969); jeho šlabikáre sú súčasťou zlatého fondu slovenskej pedagogiky

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi zomrel skvelý vynálezca v odbore chemických technológií priemyselník Milan Žuffa (1887 – 1942)

– štyridsaťpäť rokov od smrti básnika a prekladateľa Viťazoslava Hečku (1919 – 1972)

– priekopnícky historik novodobých dejín Slovenska a po okupácii prenasledovaný disident Jozef Jablonický zomrel pred piatimi rokmi (1933 – 2012)

8. decembra

– uplynulo šesťstopäť rokov, čo uhorský kráľ Žigmund Luxemburský dal do zálohu poľskému panovníkovi Vladislavovi Jageľonskému trinásť spišských miest (1412), aby získal peniaze na vojnu s Benátkami; mestá sa nám vrátili po tristo šesťdesiatich rokoch (!) za čias Márie Terézie

– tridsaťpäť rokov od smrti veľkého básnika mladosti, lásky a zvonivých čias Jána Smreka (1898 – 1982)

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel vynikajúci urbanista, o. i. autor projektu Slavína, manžel Rázusovej dcéry Viery Ján Svetlík (1912 – 1997)

(jč)